Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensestraat te Aarschot

Annelies De Raymaeker
Laurane Dupont
Vanessa Vander Ginst

Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensestraat te Aarschot

Annelies De Raymaeker
Laurane Dupont
Vanessa Vander Ginst

Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensestraat te Aarschot

Initiatiefnemer:	Dyls Construct bvba
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Annelies De Raymaeker, Laurane Dupont & Vanessa Vander Ginst
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek p. 3
1.1 Beschrijvend gedeelte p. 3
1.1.1 Administratieve gegevens p. 3
1.1.2 Archeologische voorkennis p. 5
1.1.3 Onderzoeksopdracht p. 5
Vraagstelling p. 6
Randvoorwaarden p. 6
Beschrijving geplande werken p. 7
Huidige situatie p. 7
Geplande werken p. 13
1.1.4 Werkwijze en motivering bronselectie p. 21
1.2 Assessmentrapport p. 23
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied p. 23
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied p. 27
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied p. 34
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied p. 42
1.2.5 Synthese p. 43

Hoofdstuk 2 Landschappelijk bodemonderzoek p. 44
2.1 Administratieve gegevens p.44
2.2 Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek p.44
2.3 Synthese p. 60

Hoofdstuk 3 Programma van maatregelen p. 61
3.1 Administratieve gegevens p. 61
3.2 Gemotiveerd advies p. 62
3.3 Programma van maatregelen voor een uitgesteld vooronderzoek p. 66

Bibliografie p. 69

Bijlage 1: Profielinventaris

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017F316

Aanleiding: De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag voor het stadsvernieuwingsproject dat de realisatie van meerdere bouwblokken met ondergrondse parking inhoudt. De totale oppervlakte waarin gewerkt wordt, bedraagt 35026 m^2 waarvan 29334 m^2 effectief ontwikkeld wordt. Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 300 m^2 of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog: Annelies De Raymaeker; OE/ERK/Archeoloog/2016/00148
Studiebureau Archeologie bvba (OE/ERK/Archeoloog/2015/00002)

Locatie: Leuvensestraat, Aarschot (fig. 1.1, 1.2 en 1.3)
Bounding box: punt 1: x= 182298, y= 185733
punt 2: x= 182551, y= 186031

Aarschot, Afd. 2, Sectie H, percelen 594M, 606X3, 611X, 598D2, 607Y, 607X, 609P4 en 67G.

Periode uitvoering: 3-06-2017 - 23-06-2017

Relevante termen: Bureauonderzoek, Zandleemstreek, stadscontext

Verstoorde zones: Er stond tot in 2009 een wijnbottelarij op de site (fig. 1.1)

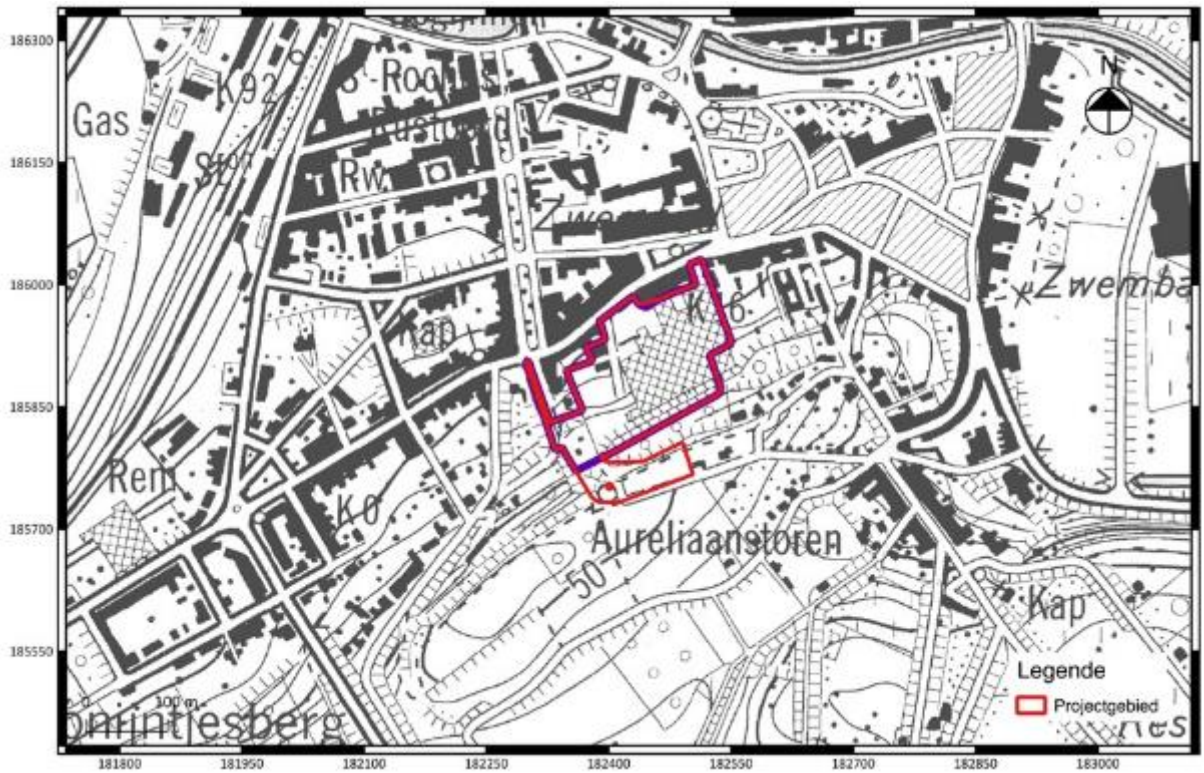

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's[1].

[1] https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Naar aanleiding van een vondstmelding van muren, tijdens de afbraakwerken van de wijnbottelarij ter hoogte van het projectgebied, werd op 13 augustus 2010[2] door archeoloog Dirk Pauwels een terreininspectie uitgevoerd op het huidige projectgebied. Er kon worden vastgesteld dat de noord- en oostzijde van het terrein sterk verstoord werd bij de ontmanteling van de betonnen kelders op het projectgebied (fig. 1.4 en 1.5). Deze waren in verschillende niveaus aangelegd tegen het naar het zuiden hellende terrein.

Bij het onderzoek werden in geen enkele dwars over het terrein verlopende bodemprofielen archeologische sporen aangetroffen. De zone van van de vondsmelding was al behoorlijk aangetast door de lopende afbraakwerken en het terrein was vervuild door lekkende mazouttanken en asbest. De aangetroffen muren zelf behoorde niet tot het voormalige Sint-Niklaasklooster maar eerder tot post-kloostergebouwen of een oudere fase van de bottelarij die werd weggevaagd bij latere verbouwingswerken. De kloostergebouwen van het voormalige Sint-Niklaasklooster hebben volgens Pauwels vermoedelijk in de 20ste eeuw zowel boven- als ondergronds zwaar gelegen ten gevolge van de woningbouw aan de Leuvensestraat en de bouw en afbraak van de voormalige wijnbottelarij.

[2] Pauwels 2010: 1-6. Met dank aan Dirk Pauwels voor het beschikking stellen van de informatie en extra foto's.

Hierdoor werd er dan ook geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd en werd het terrein vrijgegeven voor verdere afbraakwerken.

Fig. 1.4: Afbraak- en uitbraakwerken in de NW-hoek van het terrein (op de achtergrond de toren van de O-L-V-kerk)[3].

Fig. 1.5: Afbraakwerken in de NW-hoek van het terrein

[3] Uit: Pauwels 2010.

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke onderzoeksfasen aan, opgedeeld in prospectie zonder ingreep in de bodem[4] (te weten de bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering) en prospectie met ingreep in de bodem[5] (het verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten en proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.
- een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- een plan van aanpak voor een behoud *in situ* op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek immers is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het *mogelijk* deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het *nuttig* deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven *schadelijk* voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het *noodzakelijk* deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Vraagstelling:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Moeten er bijkomende maatregelen genomen omwille van eventuele aanwezige sites?
- Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.

[4] Zie de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 7 paragraaf 7.1 t/m 7.5.
[5] Zie de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 8 paragraaf 8.1 t/m 8.7.

- Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Randvoorwaarden:
N.v.t.

Beschrijving geplande werken:

Voor een correcte inschatting van de verstoring van de bodem wordt een gedetailleerde beschrijving van de geplande bodemingrepen door de initiatiefnemer opgesteld, geïllustreerd met (de meest recente) bouwplannen[6] voor zover deze reeds zijn opgemaakt.

Huidige situatie:

Het projectgebied beslaat een totale oppervlakte van 35.026 m^2 en is momenteel – naast één gebouw in het noorden - braakliggend (fig. 1.6). Op het projectgebied stonden sinds 1947 de fabrieken van de wijnbottelarij Geens Benelux NV (fig. 1.7 en 1.8). Deze werden in 2009 ontruimd en het terrein komt sindsdien braak te liggen.

Fig. 1.6: Huidige terreingesteldheid

[6] Alle bouwplannen en informatie werden ter beschikking gesteld door de initiatiefnemer.

Fig. 1.7: Foto's van de vroegere bottelarij[7]

[7] Brenimmo NV, 2009: Beschrijvend bodemonderzoek: tussentijds rapport, ref. 18091052, Aarschot.

Fig. 1.8: Luchtfoto uit 2009 met aanduiding van de vroegere wijnbottelarijsite

Teneinde een meer correcte uitspraak te kunnen doen over de huidige toestand van de bodem binnen het projectgebied werden ter inspectie van het terrein op 13 juni 2017 een aantal controleboringen uitgevoerd om de aard en graad van de verwachte verstoring door de inplanting van de vroegere wijnbottelarij te carteren. In totaal werden 9 controleboringen geplaatst waarbij gebruik gemaakt werd van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Het projectgebied ligt op een heuvel waardoor het noordelijke deel, aan de straatkant, een hoogte van 20 m TAW bereikt en het zuidelijke deel een hoogte van ca. 35 m TAW. Centraal werd een deel van het terrein opgehoogd ter nivellering (fig. 1.9).

Een groot deel van het terrein was ontoegankelijk wegens verharding (fig. 1.10). Omwille van baksteen-en betonpuin kon op de wel toegankelijke zones ook niet dieper geboord worden dan 50 cm onder het huidige maaiveld (fig. 1.11). Hoogstwaarschijnlijk betreft het hier aangevoerde grond voor de ophoging van het terrein. Boring 9 (fig. 1.12), ter hoogte van de noordoostelijke kant van het terrein, kon wel volledig geplaatst worden. Hier stoot men onmiddellijk op het tertiair. Deze zone vertoont eveneens een duidelijke dip in het terreinprofiel, vermoedelijk ten gevolge van het ontruimen van de voormalige kelders.

Gezien de ontoegankelijkheid van grote delen van het terrein en de ondoordringbaarheid van de bodem kon aan de hand van de boringen geen uitspraken geformuleerd worden wat betreft de diepte van de verstoringen. Er kon enkel bevestigd worden dat het terrein hoogstwaarschijnlijk voor een groot deel opgehoogd werd, vermoedelijk voor de inplanting van de gebouwen van de wijnbottelarij. Op de zones op straatniveau dagzomen tertiaire sedimenten.

Fig. 1.9: Terreininspectie: opgehoogde zones op het terrein

Fig. 1.10: Terreininspectie: verharding op het terrein

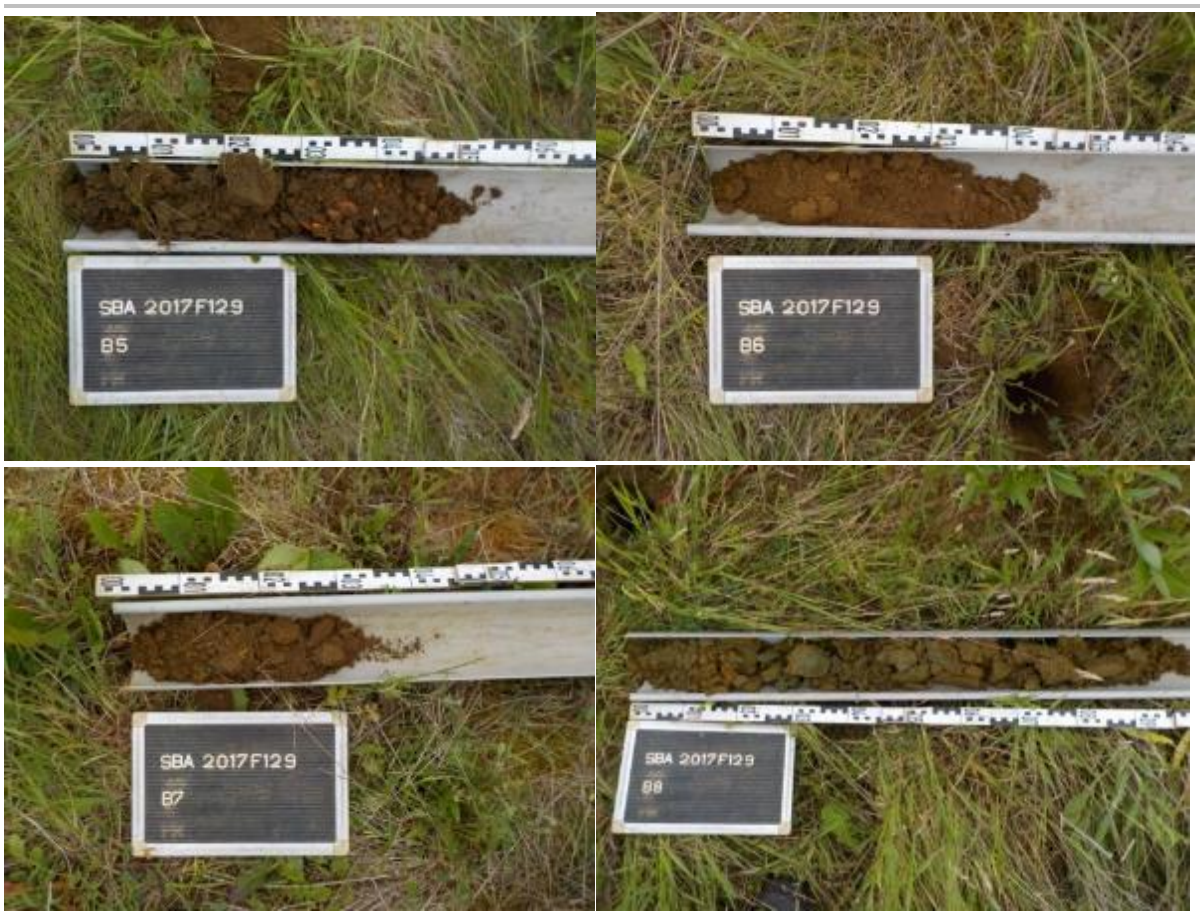

Fig. 1.11: Terreininspectie: boring 1 t.e.m 8: ondoordringbare bodem

Fig. 1.12: Terreininspectie: boring 9: tertiaire sedimenten bestaande uit zand en klei

Geplande werken:

De initiatiefnemer plant een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag die kadert in het grotere stadsvernieuwingsproject "*De Torens*" bedoeld om de relatie tussen de stadskern en het vroegere vestenlandschap en de nog aanwezige Aurelianustoren, als "baken" binnen de stad, te herstellen. Het project maakt deel uit van dit masterplan en voorziet zes deelprojecten ten behoeve van meerdere appartementen en commerciële ruimtes. Er wordt eveneens een ondergrondse parkeergarage voorzien, verdeeld over drie niveaus, waarvan twee onder straatniveau en één, gebruik makend van de natuurlijke helling van het terrein, op een hoger gelegen niveau. De totale oppervlakte van de betrokken percelen bedraagt 35.026 m^2 waarvan in totaal ca. 29.334 m^2 effectief ontwikkeld wordt.

Het ontwerpplan voorziet de realisatie van 6 deelprojecten, die in verschillende fasen zullen worden opgebouwd (fig. 1.13 t.e.m. 1.24). De verschillende deelprojecten worden verbonden door één grote ondergrondse parkeergarage, bestaande uit een privatief en een publiek toegankelijk deel (rotatieparking). De gelijkvloers van projectzone 1, 2 en 4 worden deels ingericht als commerciële ruimtes. Daarbovenop komen op de eerste verdieping van project 1, 2 en 4 verschillende appartementsblokken van drie tot zes niveaus. Projectzone 3, 5 en 6 worden volledig ingericht voor

residentiële doeleinden. Voor de bouw van de parkeergarages en de appartementsblokken zal ongeveer 80 % van het terrein vergraven worden. Aangezien het terrein vrij steil hellend is van noord naar zuid, is de diepte van de uit te graven kelders mede afhankelijk van het terreinniveau.

De parkeergarages die onder de gebouwen komen te liggen, zijn opgebouwd uit twee niveaus (fig. 1.21). De eerste parkeergarage (niveau -1) van 12.114,89 m^2 loopt onder projectzone 1 en 2 en reikt een diepte van ca. – 4 m t.o.v. het huidige maaiveld aan. Hieronder (niveau -2) bevindt zich ter hoogte van de straatzijde een kleine privé parking met een totale oppervlakte van 2.736,10 m^2 die een diepte van - 8 t.o.v. het huidige maaiveld aanreikt. Ter hoogte van projectzone 2 komt bovenop de grote parkeergarage gelegen op niveau -1 een commerciële ruimte (niveau 0) te liggen die de basis vormt voor bouwblok 2. Bovenop de commerciële ruimte komt onder projectzone 2 en 3 een tweede parkeergarage te liggen, die aansluit op de appartementen gelegen op dezelfde verdieping. Deze parking reikt een diepte van ca. 1 m onder het huidige maaiveld aan.

Uit de bovenstaande gegevens kan worden geconcludeerd dat:

- Het terrein niet volledig toegankelijk is voor archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem. Momenteel is het terrein deels bedekt met bomen en deels verhard.
- De geplande werken bijna het volledige areaal van het projectgebied zullen verstoren. De verstoringsgraad, verspreid over ca. 80 % van het projectgebied en veroorzaakt door de toekomstige aanleg van de woningen en de parkeergarages, varieert tussen een afgraving van 1 en 8 m onder het huidige maaiveld.

Fig. 1.13: Inplantingsplan van de nieuwe toestand

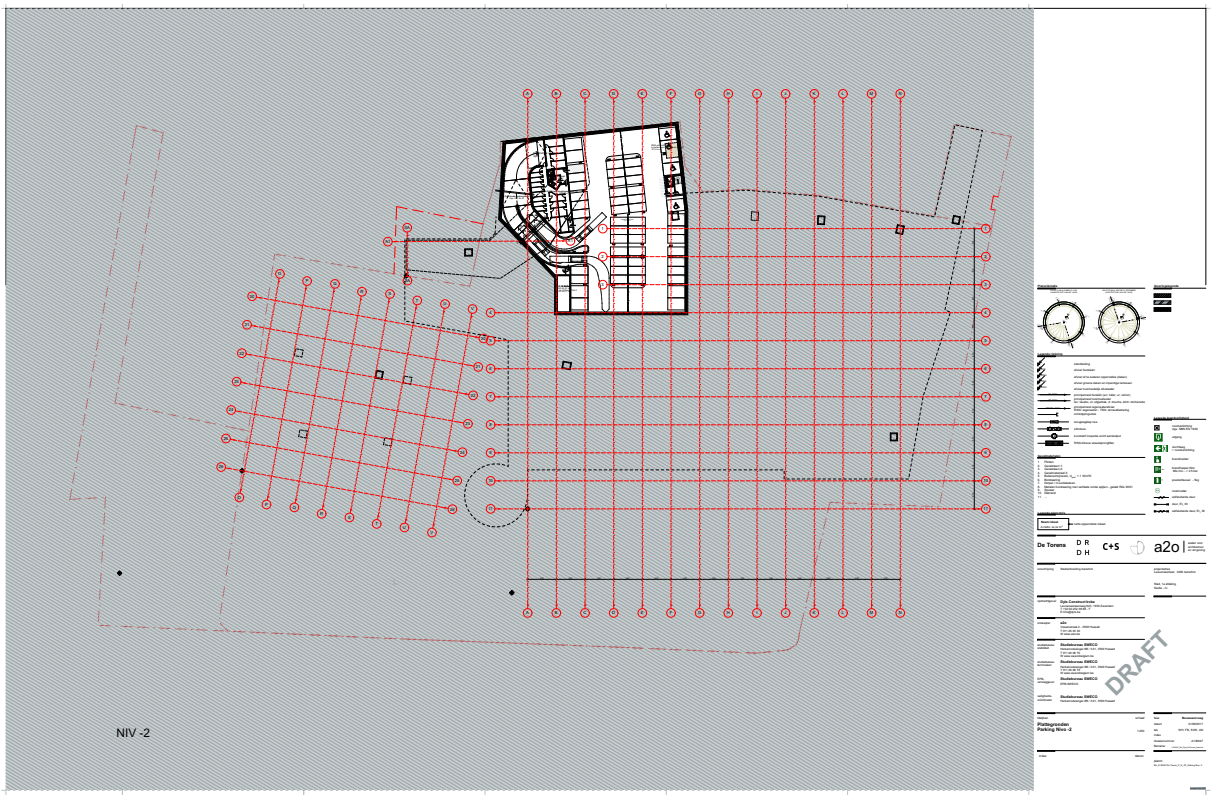

Fig. 1.14: Niveau -2

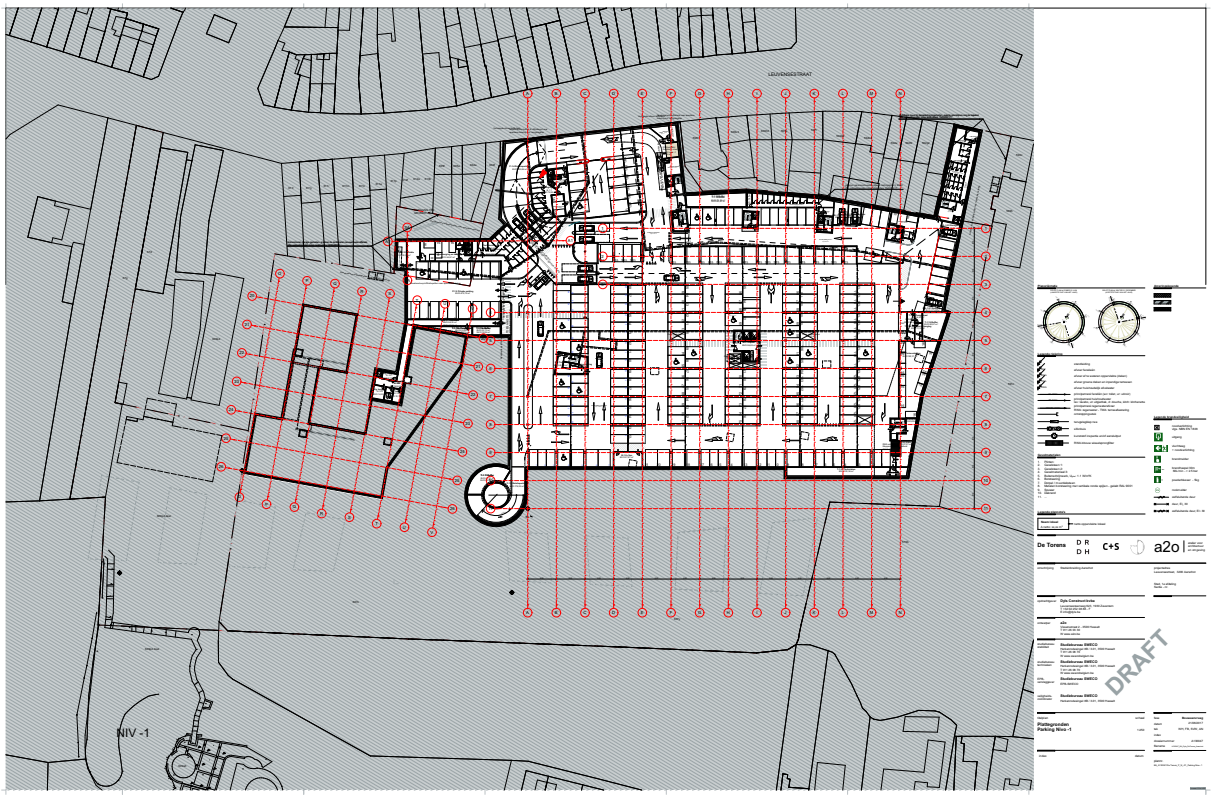

Fig. 1.15: Niveau -1

Fig. 1.16: Niveau 0

Fig. 1.17: Niveau +1

Fig. 1.18: Niveau +2

Fig. 1.19: Niveau +3

Fig. 1.20: Niveau +4

Fig. 1.21: Niveau +5

Fig. 1.22: Niveau +6

Fig. 1.23: Niveau +7

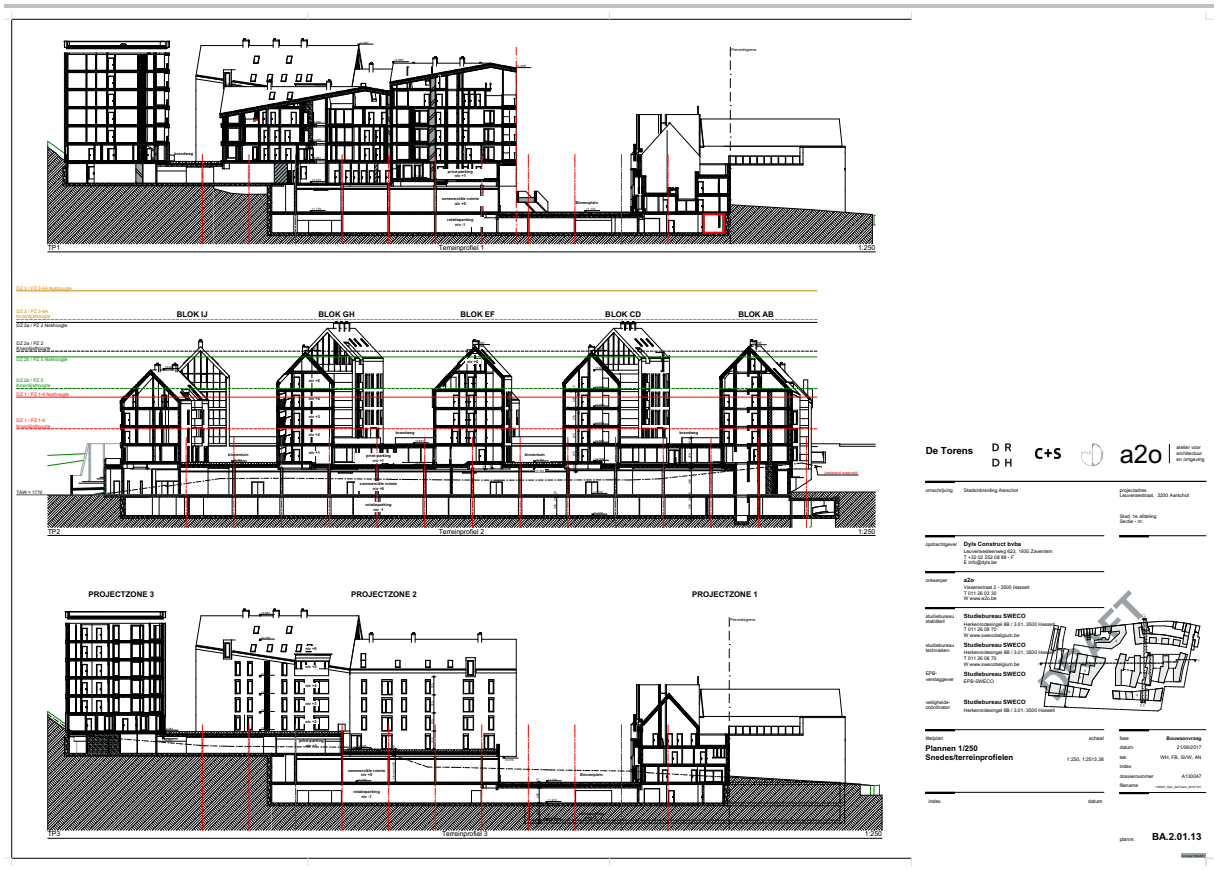

Fig. 1.24: Terreinsnedes

1.1.4 Werkwijze en motivatie bronselectie

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online onderzocht via www.dov.vlaanderen.be. Op basis van de onderzochte kaarten werd gepoogd een duidelijk beeld te verkrijgen van de landschappelijke en bodemkundige ligging van het projectgebied (conform de Code van Goede Praktijk art. 12.5.2.1 en art. 12.5.2.2). Hiervoor werd gebruik gemaakt van volgende kaarten:

- Bodemkaart
- Tertiair Geologische kaart
- Quartair Geologische Kaart
- Digitaal Hoogtemodel (DHM II)

De geomorfologische kaart kon niet worden geraadpleegd omdat deze niet beschikbaar is voor het projectgebied.

Van het tot nog toe uitgevoerde historisch en heemkundig onderzoek is een stand van zaken opgemaakt met betrekking tot het onderzoeksgebied op basis van de beschikbare publicaties. Het historisch kaartmateriaal en luchtfoto's is gegeorefereerd geraadpleegd via het geoportaal van het agentschap Onroerend Erfgoed en bijkomend kaartmateriaal werd opgezocht via www.cartesius.be .

Het gebruikte kaartmateriaal werd geselecteerd op basis van de nauwkeurigheid en de aanwezige geschiedkundige gegevens (conform de Code van Goede Praktijk art. 12.5.1.2). Volgende kaartmateriaal en luchtfoto's werden geraadpleegd:

- Jacob van Deventer (1560)
- het kaartboek *Het hertogdom Aarschot onder Karel van Croÿ (1595-1612*
- wandkaart van landmeter Joris (1775):
- Ferrariskaart (1770-1777)
- Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)
- Vandermaelenkaart (1846-1852)
- Kadasterkaart van Popp (1842-1879)
- Topografische kaarten (1856, 1930, 1996)
- Luchtfoto's (1971, 2000, 2012)

Het belangrijkste beschikbare historische kaartmateriaal werd geraadpleegd om de geschiedenis van het grondgebruik gedurende de laatste eeuwen zo goed mogelijk na te gaan. Deze informatie kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel aanwezige bodemarchief en de bewaring ervan.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied

Het projectgebied is gelegen op ca. 600 m ten zuidwesten van het centrum van Aarschot en wordt omsloten door de Leuvensestraat in het zuiden en de Orleanstoren in het westen en het noorden. Het terrein bevindt zich op een hoogte van ca. 15-53 m TAW (fig. 1.25) op de overgangszone van de Zandleemstreek en de Kempen (fig. 1.2). Het projectgebied is te situeren op de zuidelijke steilrand van de Kouterberg, één van de ijzerzandsteenheuvels die het Hageland karakteriseren, uitkijkend op de Demervallei[8]. De Demervallei scheidt het Hageland van de noordelijke zandige Kempen en is opgebouwd uit zand- en kleipakketten. Hydrografisch behoort het projectgebied tot het net van het Demerbekken in het stroomgebied van de Schelde. De afwatering verloopt via de Demer die op ca. 300 m ten noorden van het projectgebied loopt. Een gedetailleerder zicht op het digitaal hoogtemodel (fig. 1.26) geeft aan dat het terrein sterk helt vanuit de alluviale vlakte van de Demervallei (15 m TAW) naar de top van de Kouterberg toe (53 m TAW). Het abrupte reliëfverschil binnen het projectgebied lijkt te contrasteren met de geleidelijke reliëfdaling op de rest van de heuvelrand. De zone centraal in het projectgebied werd vermoedelijk opgehoogd/genivelleerd voor de aanleg van de voormalige gebouwen.

Fig. 1.25: DHMII (schaal 1/20.000) met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

[8] Baeyens L. 1975: 13; https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140036.

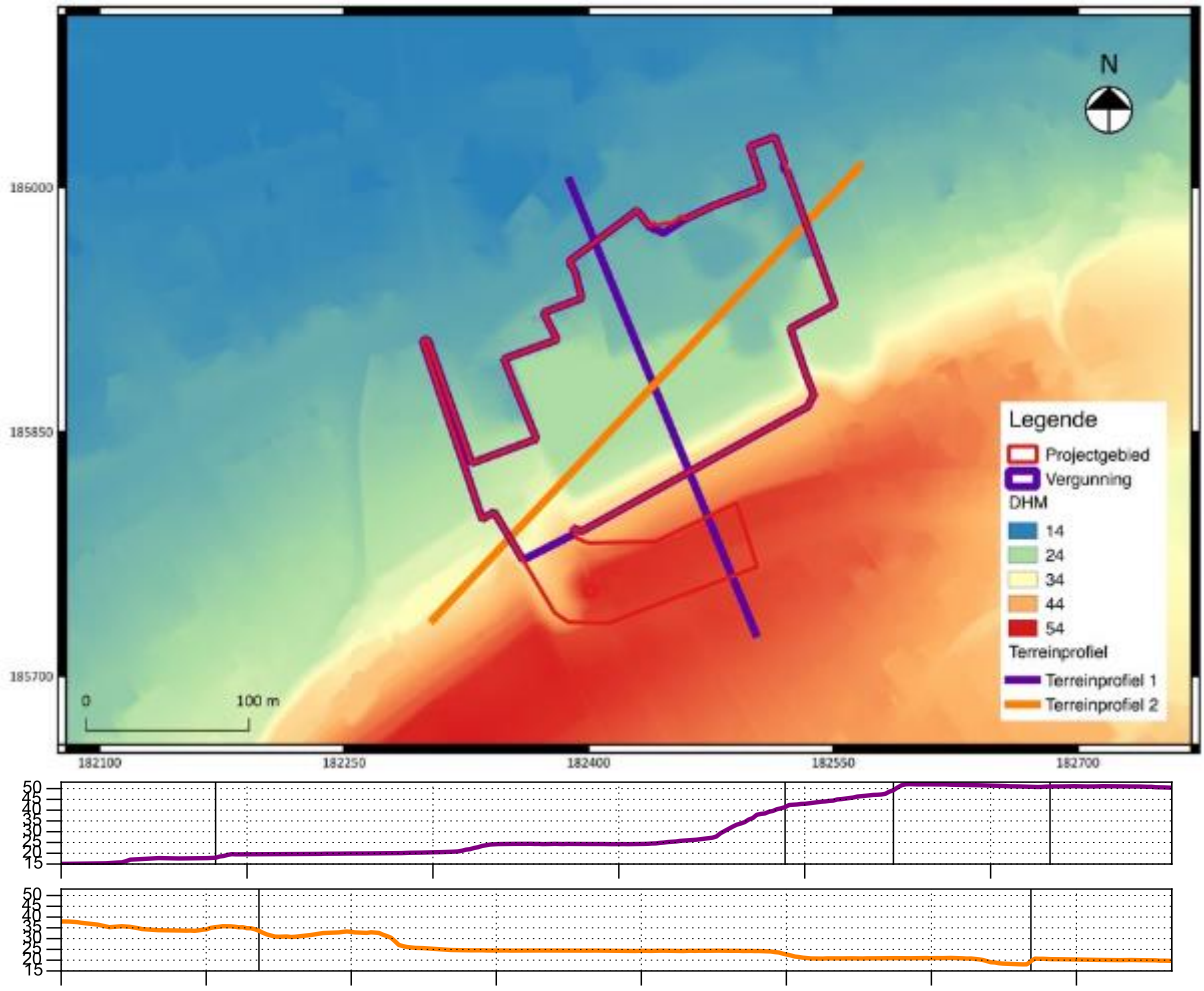

Fig. 1.26: Detailopname van DHMII (schaal 1/2500) met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

Het geologisch substraat van het onderzoeksgebied is opgebouwd uit afzettingen uit de Formatie van Diest (Di), gevormd tijdens het Mioceen (23,8 – 5,4 Ma). Het tertiair is binnen het projectgebied te situeren op 0 m diepte. Hieronder staan de verdere voor het projectgebied beschikbare gegevens opgesomd volgens www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

- Volgens de **tertiair geologische kaart** (fig. 1.27) (www.dov.vlaanderen.be) is het voornaamste lithologische kenmerk van de Formatie van Diest, groen tot bruin heterogeen, glauconietrijk zand met meerdere grindlagen, micarijke en kleirijke horizonten en een schuine gelaagdheid. Er kunnen ook (ijzer) zandsteenbaken voorkomen.

- Op de **quartair geologische kaart** (fig. 1.28) (www.dov.vlaanderen.be) is het project aangeduid met code 1. Dit betekent het voorkomen van eolische afzettingen, bestaande uit zand of silt van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen en/of hellingsafzettingen van het quartair, maar deze karteereenheid is mogelijk afwezig.

- De **geomorfologische kaart** is niet beschikbaar voor het projectgebied.

- Volgens de **bodemkaart** (fig. 1.29) is de bodem ter hoogte van het projectgebied aangeduid als bebouwde zone (OB). Hier werd de bodem bijgevolg niet gekarteerd. In de directe omgeving van het projectgebied werden een aantal bodemtypes opgenomen die mogelijk geëxtrapoleerd kunnen worden naar het projectgebied. Het betreft zwak tot matig gleyige kleibodems met onbepaald profiel (EDx) ten zuiden van het projectgebied en sterk gleyige kleibodems zonder profiel ten noordoosten en noordwesten van het projectgebied. Bij Eep is de humeuzebovengrond donker grijsbruin en sterk humeus met veel roest. Deze bodems zijn zeer nat en soms tijdelijk overstroomd in de winter en goed vochthoudend in de zomer.

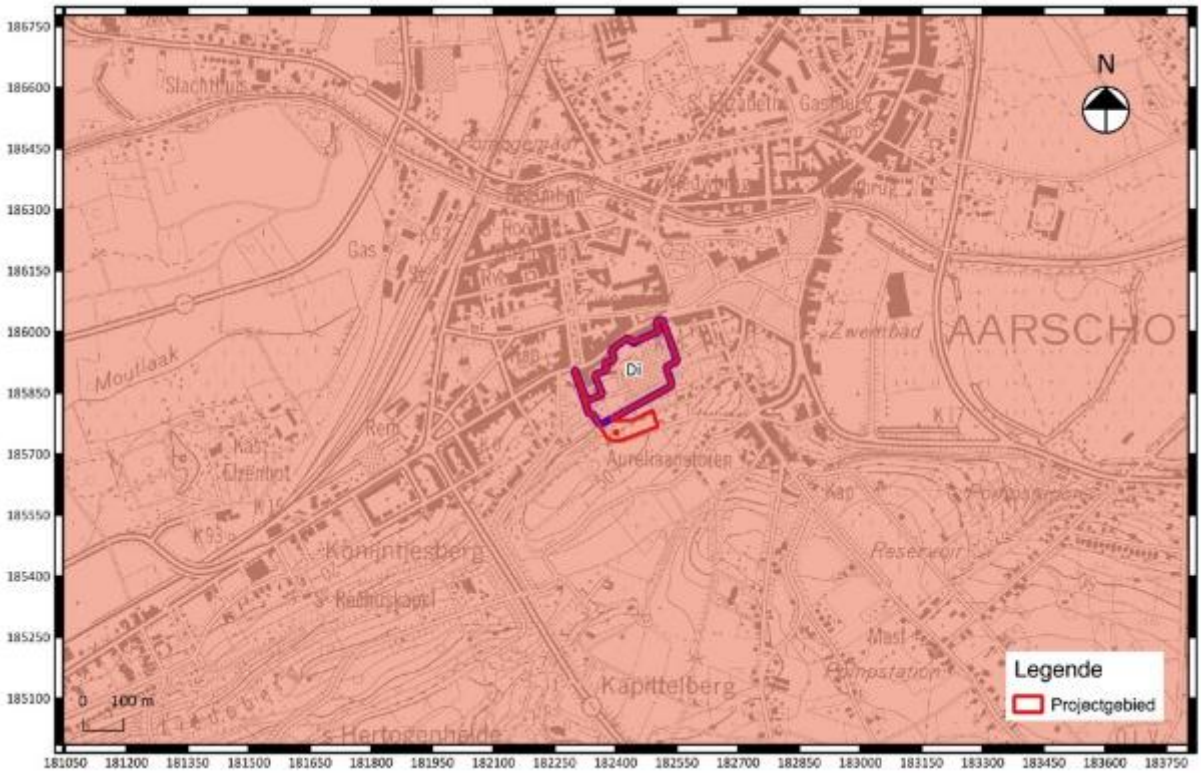

Fig. 1.27: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

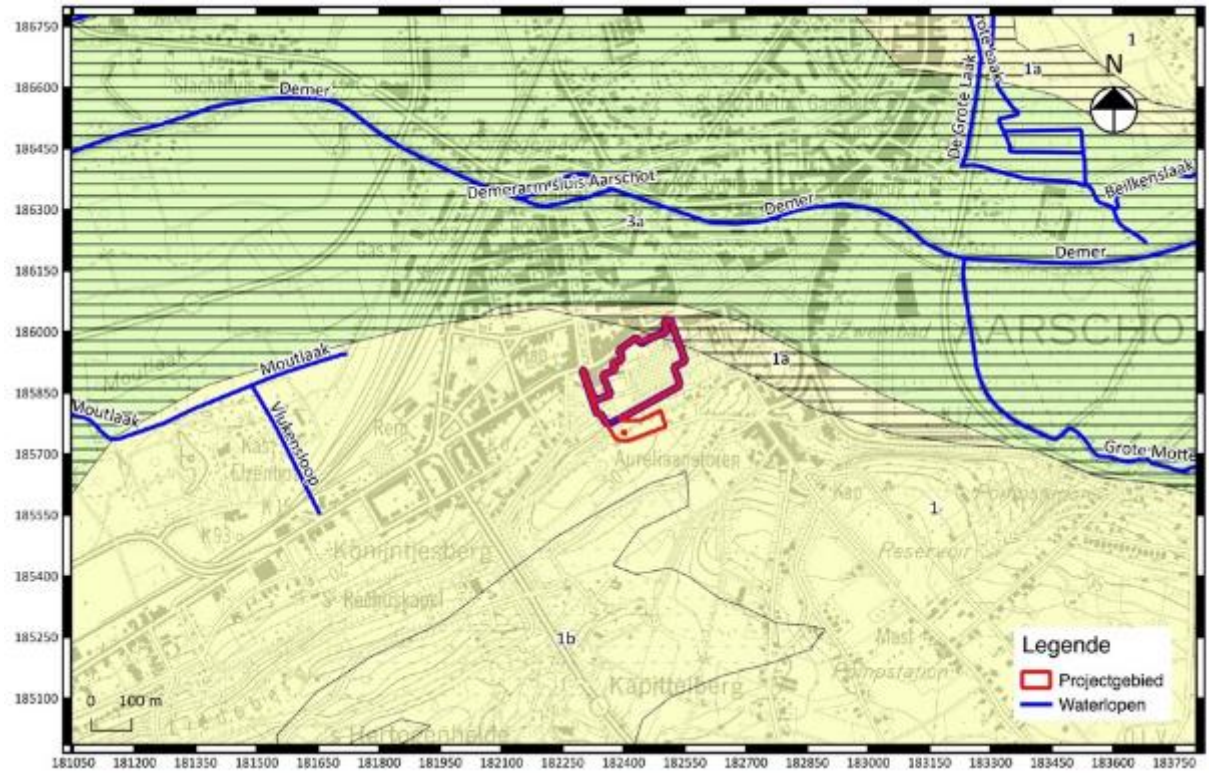

Fig. 1.28: De quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

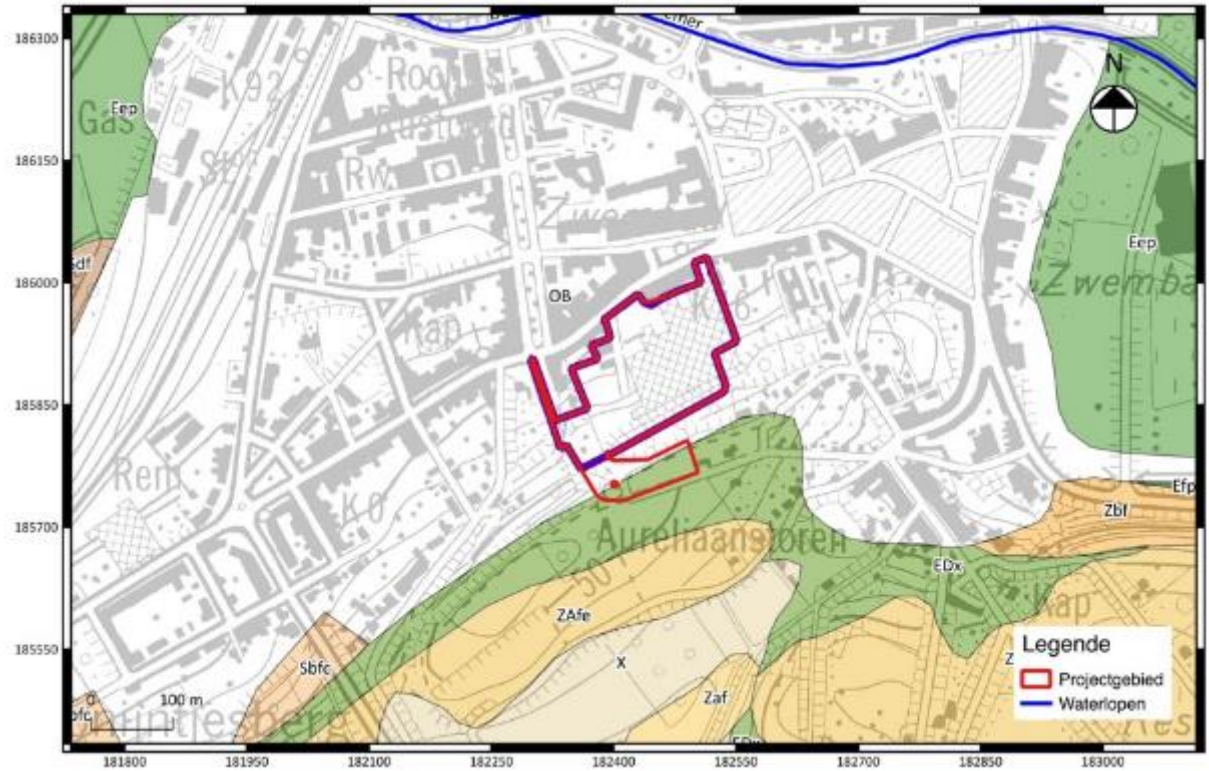

Fig. 1.29: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied

In de omgeving van Aarschot, bij de aangrenzende heuvels en valleien, werden meerdere artefacten aangetroffen uit het paleo- meso- en neolithicum maar ook van de bronstijd en de ijzertijd. Binnen de historische stadskern zelf werden zo goed als geen vondsten uit deze periodes aangetroffen. Ten noordoosten van de historische stadskern werd in een zandgroeve gestoten op restanten van een urnengrafveld. In de buurt van de grote markt werden eveneens twee ijzertijdurnen bovengehaald. In de stad zelf werden tot nu toe geen Romeinse vondsten blootgelegd. Wat de vroege middeleeuwen betreft ontbreken ook sporen, ondanks de Karolingische oorsprong van Aarschot[9].

Aarschot (samentrekking van *are*, Germaans voor water, en *scot*, Frankisch voor afgeperkte ruimte) wordt vooreerst vernoemd in een test uit 1125, waarin Arnold I, erfelijke graaf van *Arscot* vermeld wordt[10]. Aarschot was destijds een kleine stad met ruraal karakter dat vanaf de 13de en 14de eeuw een verrijking kent dankzij de Lakennijverheid. Oorspronkelijk was Aarschot in eigendom van de Heren van Aarschot. In 1194 krijgt deze stadsrechten toegekend[11].

Aarschot is ontstaan aan de binnenkant van een bocht van de Demer, die samen met de heuvels van het Hageland fungeerde als natuurlijke verdediging voor de stad. De vroegste omwalling van Aarschot wordt gedateerd rond 1283, tijdens de overheersing van de hertogen van Brabant. Deze zou hebben bestaan uit de Gracht (nu de Nieuwstraat) en de huidige Kardinaal Mercierstraat om uiteindelijk aansluiting te zoeken bij de Demer die de rest van de stad voorzag van een natuurlijke bescherming[12]. In 1238 schonk Godfried van Brabant nieuwe grond aan de inwoners van Aarschot voor de inplanting van nieuwe stadvesten. Onder het Normandische huis van Harcourt (1344-1432) beleefde de stad een zekere bloei. Onder de regering van Jan van Hacourt (1360) werden de openbare straten, pleinen en kaaien aan de stad geschonken en werden veel maatregelen genomen voor een economische heropleving van de stad. De stadmuren en versterkingen werden verder afgewerkt[13]. De oostelijke verdedigingsmuur begon aan de Waterpoort, om vervolgens naar het westen toe omhoog te lopen richting de Braakpoort om verder naar omhoog op het hoogste punt een hoek te maken naar het noorden toe[14]. Op deze hoek staat nu nog steeds één van de weinige bewaarde restanten, namelijk de Aurelianustoren. Deze toren, die op het hoogste punt van de streek geplaatst was, is een uitstekende uitkijkpost[15]. Vanaf dit punt ging de muur steil naar beneden in noordelijke richting om te stoppen aan de Leuvensepoort. Ten noorden van deze poort bleef de muur onafgewerkt en bestond slechts uit een aarden wal en een gracht die op de Demer aansloot[16]. Uit een tekst van Charles Millet uit 1597 blijkt dat tussen de Aurelianustoren en de Leuvensepoort de

[9] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140036
[10] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140036
[11] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120439
[12] Kempeneers 2009: 19.
[13] Kempeneers 2009: 19-20.
[14] Kempeneers 2009: 20.
[15] Op de Beeck 1982: 13-26.
[16] Kempeneers 2009: 20.

Jan Blompstoren gestaan moet hebben. Dit bouwwerk wordt omschreven als een ronde toren met een verwoest dak. De toren was opgebouwd uit baksteen.

In 1432 komt Aarschot onder het bestuur van Anton de Croy. Het economische leven stagneert volledig. Het duurt tot het bestuur van Willem de Croy (1458-1521) vooraleer er verandering komt. De watermolens worden herbouwd en de verdediging van de stad wordt efficiënter gemaakt[17].

Het einde van de 16 de kenmerkte zich door twee pestepidemies en oorlog tussen Willem van Oranje en de Spaanse koning. De stad werd geteisterd door oorlog en plundering en de vestigingen, de lakenhal, het stadhuis, de kerk, kloosters en huizen werden zwaar beschadigd en volledig vernield door de Spanjaarden (1578). Het klooster van de Sint-Niklaasberg bleef echter gespaard. De Spaanse bezetter herstelde de stadsomwalling en bouwde een fort rond 's Hertogenmolens om het Spaanse garnizoen een veilig onderkomen te bezorgen.

In 1782 werden alle stadswallen en versterkte poorten op bevel van Jozef II gesloopt en ontmanteld. Minieme restanten van de Brakepoort (Diestsepoort), de gerestaureerde Orelianustoren, een verdedigingstoren op de Kouterberg en de aansluitende Albertlaan, de oude gedempte westelijke verdedigingsgracht die aansloot bij de Demer, herinneren aan deze verdedigingsgordel.

De Aurelianustoren (fig. 1.30 en 1.31) is, samen met de Brakepoort, het enige restant van de middeleeuwse stadsomwalling rond Aarschot[18]. De toren is beschermd als monument sinds 31-07-190-36 en maakt deel uit van het erfgoedlandschap Kouterberg-Kapittelberg sinds 19-10-2016[19]. De toren dateert in zijn huidige vorm uit de 16de-17de eeuw, maar gaat waarschijnlijk terug tot periode waarin Aarschot zijn eerste stadsomwalling kreeg. De toren is opgetrokken uit baksteen op een sokkel van ijzerzandsteen, met speklagen in witte steen. De aanzetstenen van de voormalige ringmuur bleven bewaard aan de buitenzijde.

Fig. 1.30: De Aurelianustoren als uitkijkpunt over de stad[20]

[17] Op de Beeck 1982: 13-26.
[18] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41433
[19] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41433
[20] http://www.aarschot.be/wonen-leefomgeving/bouwen-wonen/stadsvernieuwingsproject-de-

Fig. 1.31: Afbeelding van de Aurelianustoren

Op de locatie van het huidige projectgebied bevond zich het voormalige Sint-Niklaasklooster gesitueerd aan de Leuvensestraat tegen de zuidelijke heuvelflank van de Kouterberg. Het klooster werd gesticht in 1439 op vraag van zuster Geertruijt Brants. Het klooster situeerde zich tussen de Dekenij, de stadsvesten aan de Orleanstoren, de huidige Trappen tot aan de Leuvensepoort en de Leuvensestraat (fig.). In 1489 werd het klooster door brand verwoest; acht jaar later begon de heropbouw[21].

De gebouwen werden in 1798 verkocht aan een privé-eigenaar en ondergingen in deze lange periode de onvermijdelijke verbouwingen, ondermeer na een storm in 1596. De laatste gebouwen van het

torens/nieuwe-kansen-voor-de-omgeving-va

[21] Ceulemans e.a. 2012 228

klooster waaronder de tiendenschuur- werden voor WO II gesloopt.
Een deel van de kloostermuur samen met de skeletten van het hierbij horende kerkhof werden erna nog teruggevonden in de jaren 1960.

Op de kaart van Jacob van Deventer (1550-1565; fig. 1.32) is te zien dat het projectgebied binnen de stadsomwalling ligt. Een van de stadstorens, de Aurelianustoren, valt binnen het projectgebied. De Leuvensestraat is reeds aanwezig en het terrein is langs straatzijde bebouwd. In het noordoosten van het terrein staat het Sint-Niklaasklooster geschetst.
Op een prent in het kaartboek *Het hertogdom Aarschot onder Karel van Croÿ (1595-1612)* staat een rechthoekig gebouwencomplex rond een open binnenkoer geschetst ter hoogte van het projectgebied (fig.)[22]. Een van de gebouwen lijkt een kerk te zijn (fig. 1.33).
Het klooster wordt ook afgebeeld op de wandkaart van de landmeter J.B. Joris opgemaakt in opdracht van de hertog van Arenberg[23]. Op deze kaart is het kloosterdomein te zien, gelegen achter de stadspoort, bestaande uit een eveneens rechthoekige gebouwenconfiguratie met kloosterkerk en hier tevens aanpalende gebouwen en stallingen binnen de ommuring van het domein (fig. 1.34). Enkel de noordzijde van het kloosterdomein is bebouwd, de rest is braakliggend en ingedeeld met paadjes. Ook op de Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778; fig. 1.35 en fig. 1.36) zijn de resten van de stadsmuur, de Leuvensepoort, de Aurelianustoren en het ommuurde klooster te zien. De stad Aarschot is weergegeven met geconcentreerde bebouwing omgeven door akkerland ten zuiden en een alluviaal landschap, bedekt met weiland, ter hoogte van de Demervallei. Het projectgebied zelf is deels bedekt met akkergronden en deels met moestuintjes. Langs de straatzijde staan meerdere woningen waarvan een L-vormige structuur, vermoedelijk deel uitmakend van het klooster. De muur rond het klooster is duidelijk weergegeven en valt in het zuiden , oosten en gedeeltelijk samen met de huidige percellering en de begrenzing van het projectgebied. De 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (1841; fig. 1.37), de kaart van Vandermaelen (1846-1854; fig. 1.38) en de kadasterkaart van Popp (1842-1879; fig. 1.39) tonen een gelijkaardig beeld. Enkel de Aurelianustoren en de Leuvensepoort zijn nog weergegeven. Het klooster, en de stadsmuur zijn inmiddels verdwenen. Enkel in het uiterste noordoosten van het projectgebied lijkt nog een smal gebouw te staan. Op topografische kaarten uit 1865 (fig. 1.40) en 1930 (fig. 1.42) blijft de situatie gelijkaardig en nagenoeg leeg. Mogelijk is het gebouw afgebeeld op een ongedateerde foto van het terrein (fig. 1.41). Het is pas vanaf de topografische kaart uit 1996 (fig. 1.43) dat het terrein als volledig bebouwd te zien is. De beschikbare online te raadplegen luchtfoto's uit 1971 (fig. 1.44) en 2000 (fig. 1.45) tonen dat het terrein vermoedelijk volledig bezet is door gebouwen die te linken zijn aan de vroegere wijnbottelarij site. Deze bebouwing verdwijnt weer op de luchtfoto uit 2016 (fig. 1.46). Het terrein is nu braakliggend.

[22] Minnen en Duvosquel 1993.
[23] Van Ermen 1998

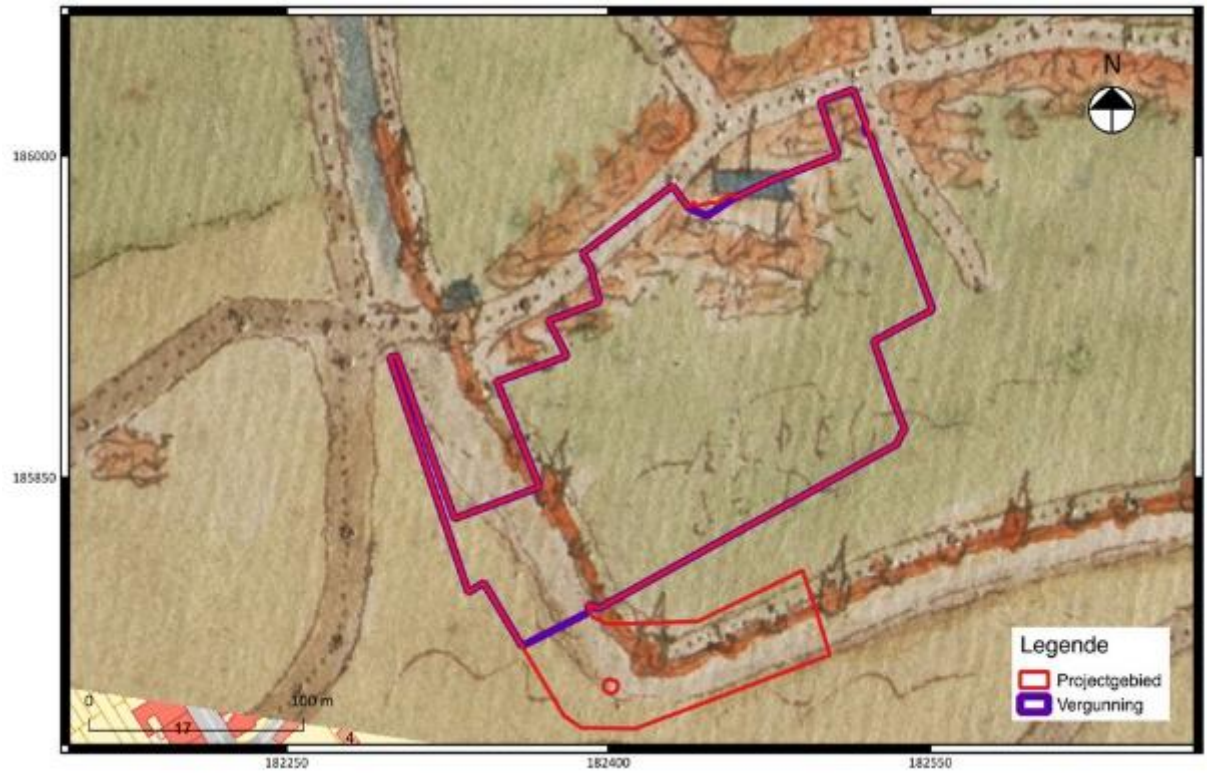

Fig. 1.32: De kaart van Deventer (ca. 1560) met aanduiding van het projectgebied (www.cartesius.be).

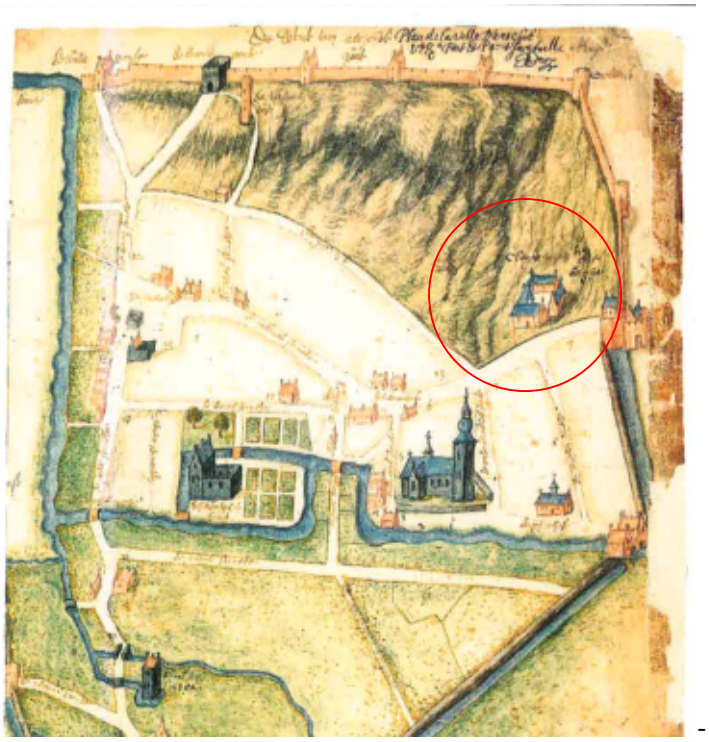

Fig. 1.33: Detail uit het kaartboek *Het hertogdom Aarschot onder Karel van Croÿ (1595-1612): het Sint-Niklaasklooster is omcirkeld.*

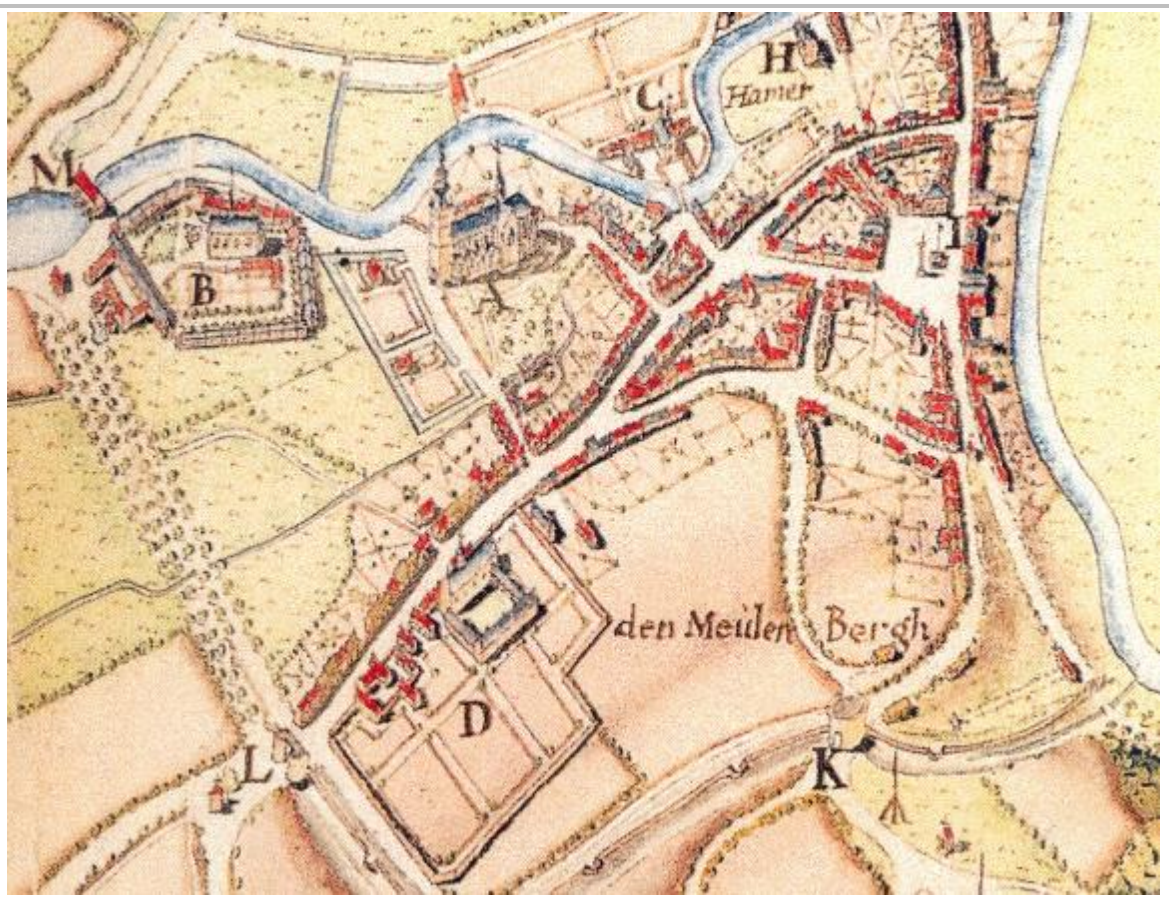

Fig. 1.34: Detail uit een wandkaart van landmeter Joris (1775): Sint-Niklaasklooster is aangeduid met 'D'.

Fig. 1.35: De Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be).

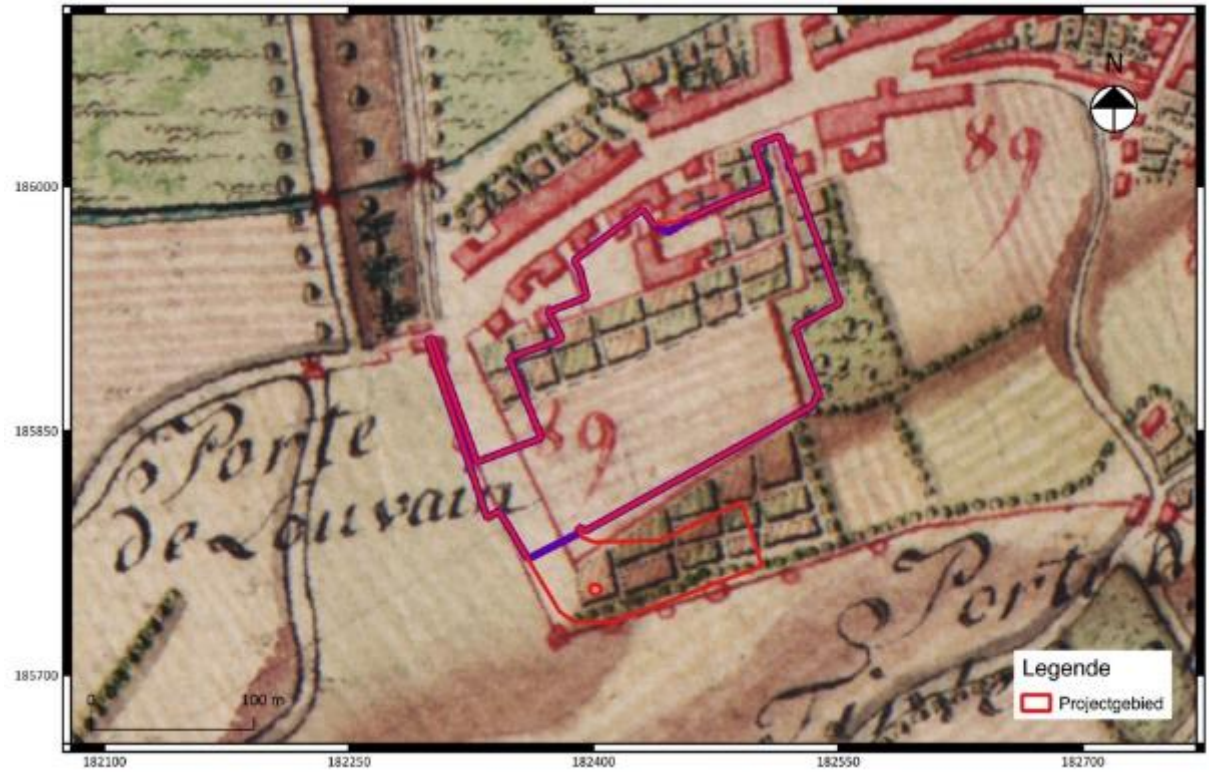

Fig. 1.36: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be).

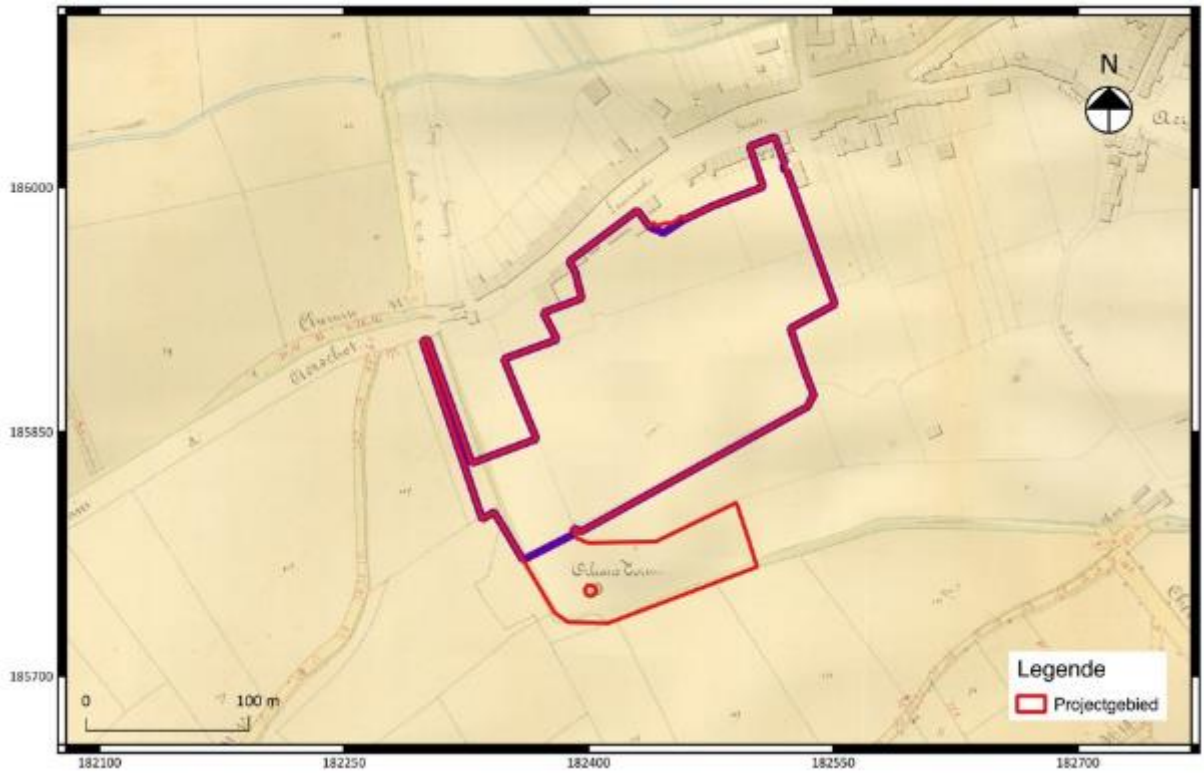

Fig. 1.37: De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be).

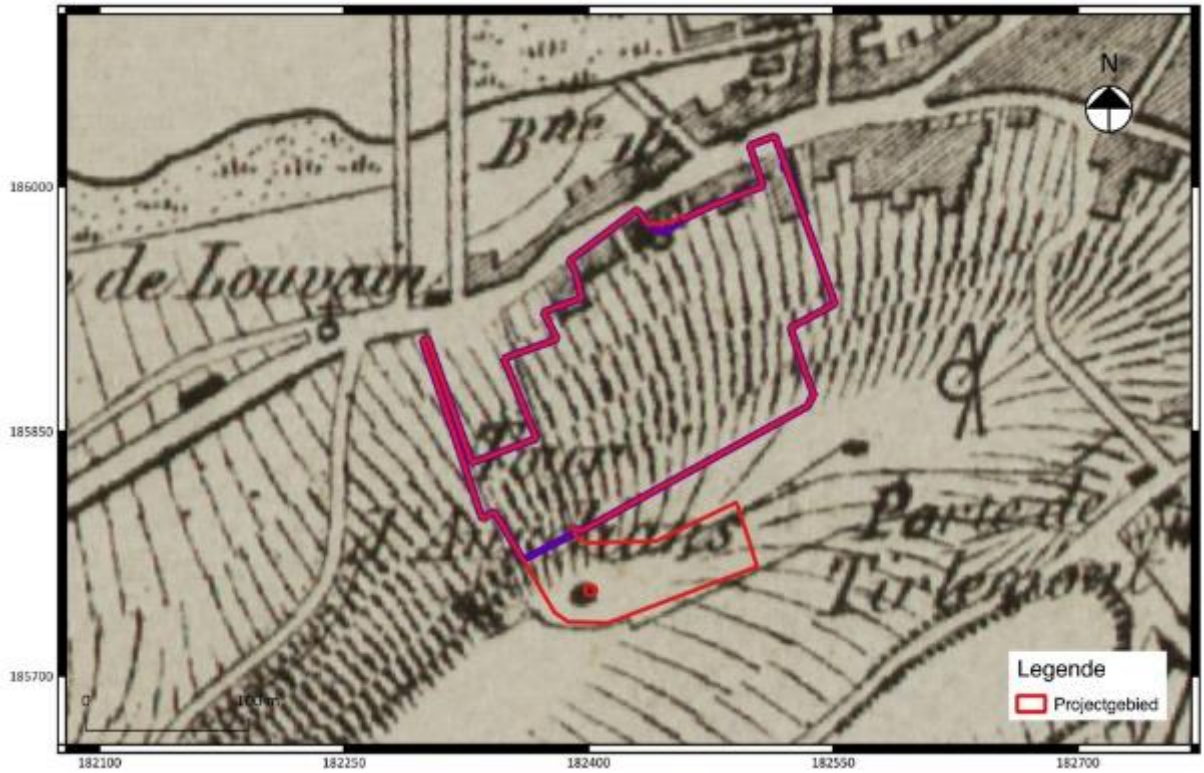

Fig. 1.38: De Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be)

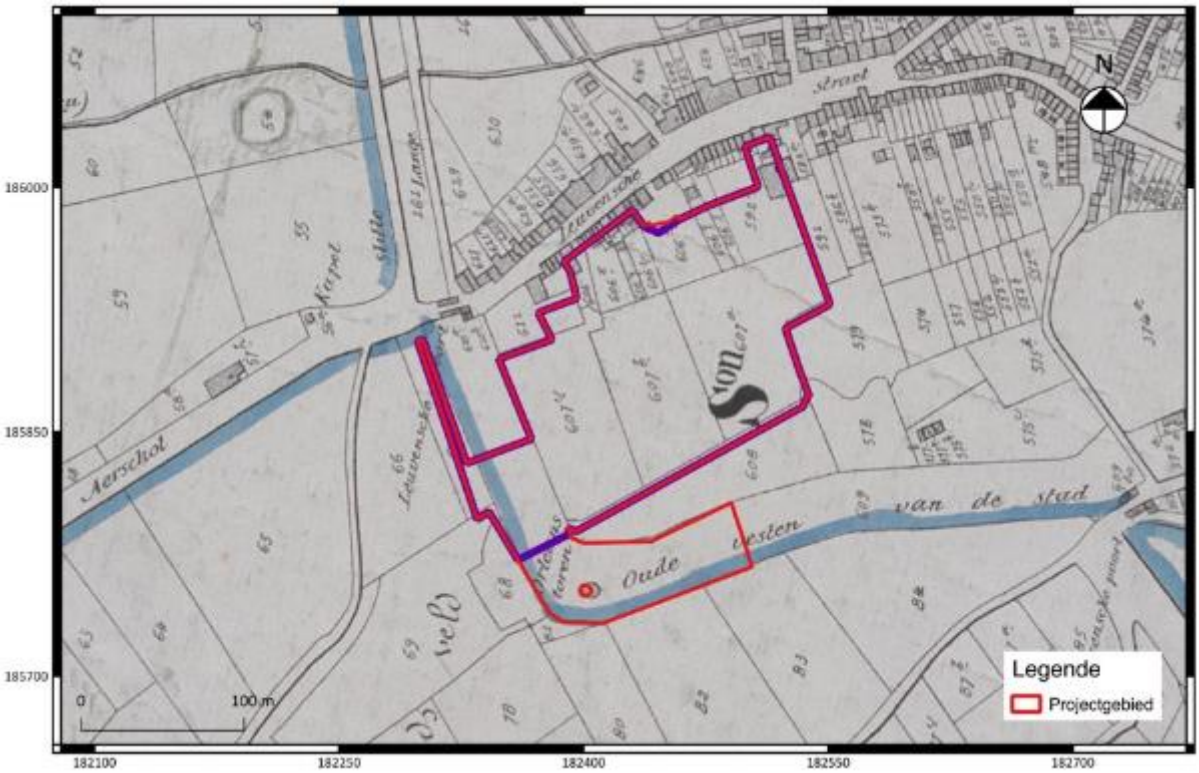

Fig. 1.39: De Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be)

Fig. 1.40: Topografische kaart uit 1865 met aanduiding van het projectgebied (www.cartesius.be).

Fig. 1.41: Ongedateerde foto met zicht op het projectgebied.

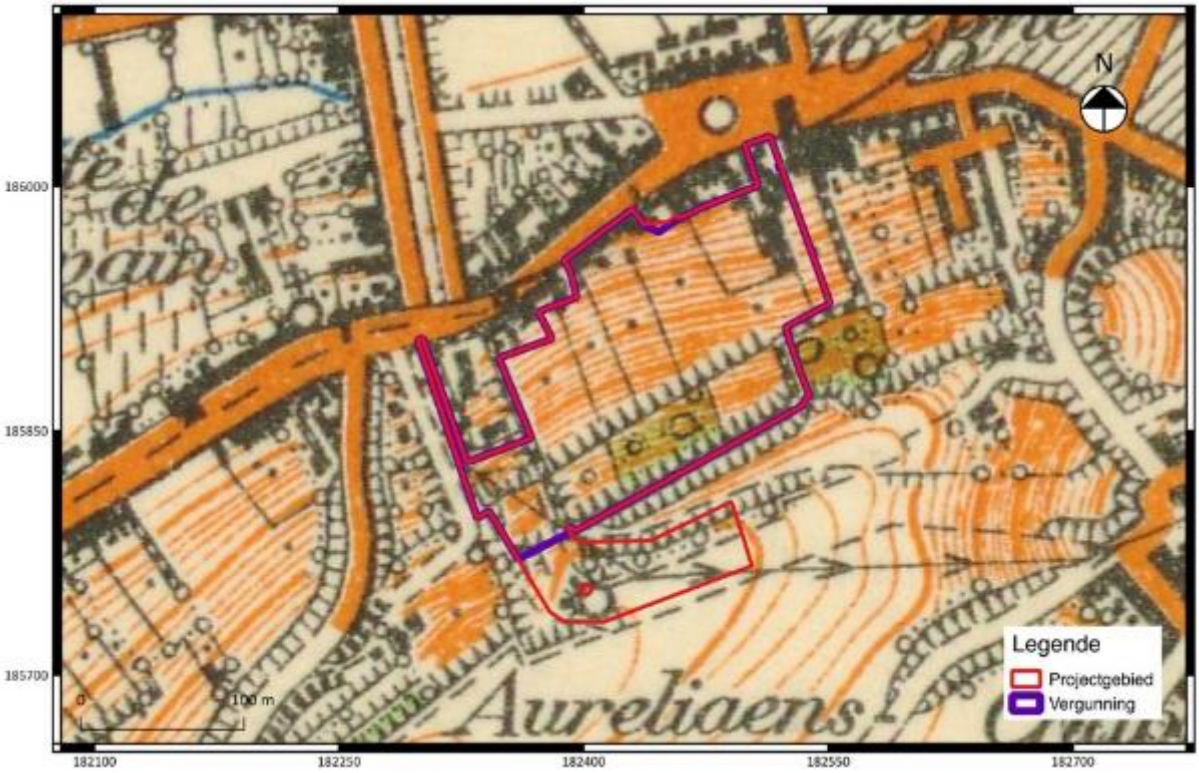

Fig. 1.42: Topografische kaart uit 1930 met aanduiding van het projectgebied (www.cartesius.be).

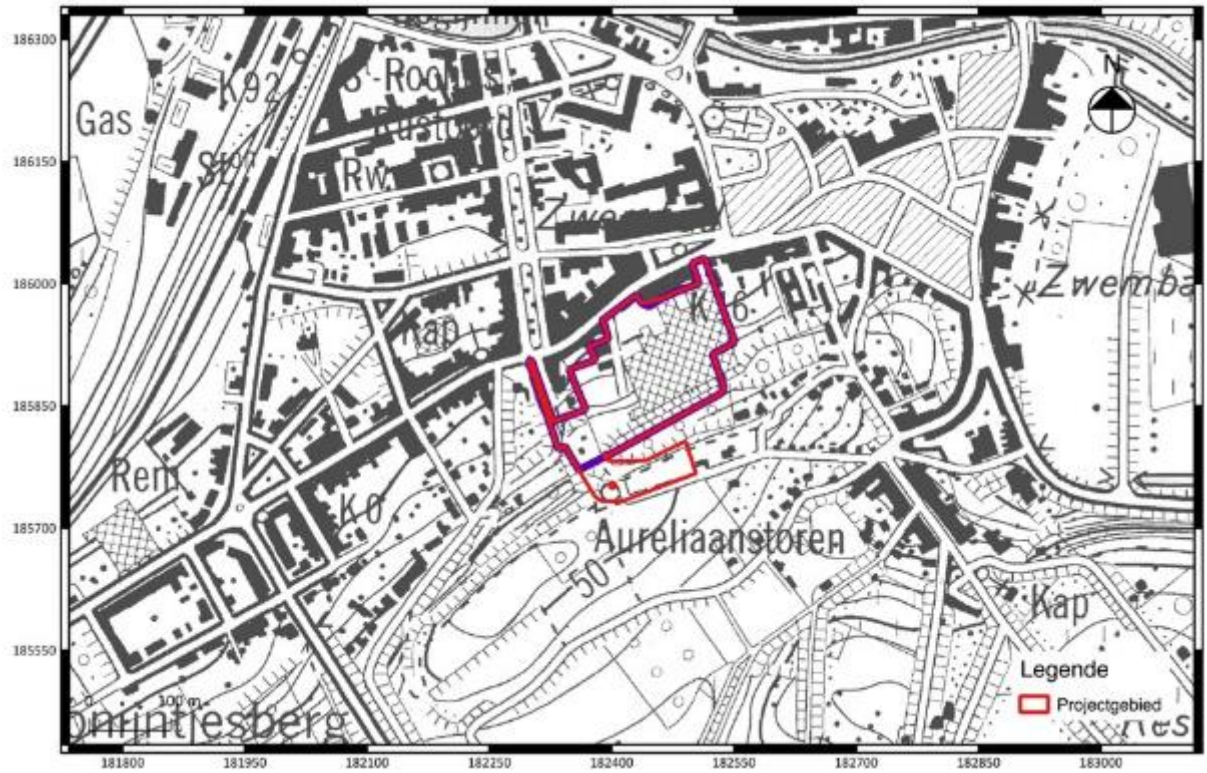

Fig. 1.43: Topografische kaart uit 1996 met aanduiding van het projectgebied (www.cartesius.be).

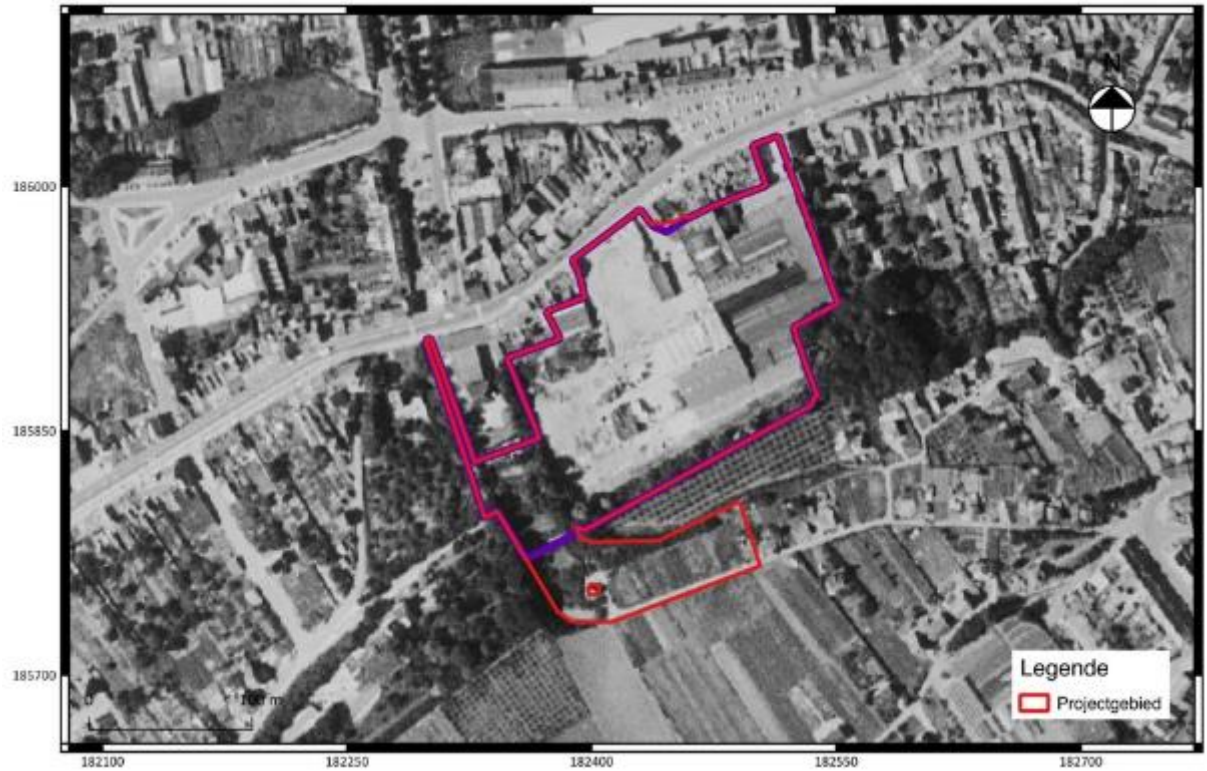

Fig. 1.44: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied[24].

[24] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Fig. 1.45: Luchtfoto uit 2000 met aanduiding van het projectgebied[25].

Fig. 1.46: Luchtfoto uit 2016 met aanduiding van het projectgebied[26].

[25] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).
[26] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn zowel binnen het projectgebied zelf als errond een aantal archeologische vindplaatsen en vondstmeldingen opgenomen (fig. 1.47 tem 1.49). Het projectgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Aarschot (**CAI140036**) binnen de contouren van de middeleeuwse stadsomwalling van Aarschot (**CAI161570**). Deze was opgemaakt uit muren, wallen en ringgrachten.

Binnen de contouren van het projectgebied zelf verwijst CAI-locatie CAI3874 naar het laatmiddeleeuwse Sint-Niklaasklooster. Het klooster werd gesticht in 1439 en hield op te bestaan tijdens de Franse Revolutie (1796). De gebouwen werden in 1798 verkocht aan een privé-eigenaar en ondergingen in deze lange periode de onvermijdelijke verbouwingen, ondermeer na een storm in 1596. De laatste gebouwen van het klooster waaronder de tiendenschuur, werden nog voor WO II gesloopt. Een deel van de kloostermuur zou erna nog teruggevonden zijn in de jaren 1960 bij graafwerken en er werden sporen aangetroffen van de begraafplaats rond de kapel van het klooster[27]. Vermoedelijk werden deze aangetroffen bij de bouwerken in functie van de wijnbottelarijdie in 1963 op deze zone gebouwd werd.

Ook de laatmiddeleeuwse Aurelianustoren (**CAI3016**) is te situeren binnen de contouren van het projectgebied. In de buurt van de Aurelianustoren werden ook twee prehistorische spitsen aangetroffen bij veldprospectie (**CAI 199**). Andere laatmiddeleeuwse CAI-locaties aangrenzend aan het projectgebied zijn de voormalige Leuvense poort (**CAI161571**) en de oude dekenij (**CAI3018**).

In 2010 werd ter hoogte van de Leuvensesteenweg, tussen de Aurelianustoren en de Leuvense poort, een archeologisch vooronderzoek (2010/160) uitgevoerd door Studiebureau bvba waarbij het oorspronkelijke tracé (wellicht de uitbraaksporen) van de stadsomwalling kon worden gekarteerd (**CAI151006**)[28]. Er werden zes sleuven aangelegd waarbij rekening gehouden werd met het lijnvormig tracé van de stadsmuur die mogelijk door het terrein kon lopen. De sleuven werden daarom loodrecht op het vermoedelijke tracé geplaatst. Zo kon in drie sleuven over een lengte van 15 m het tracé van de oude stadsmuur worden aangesneden. De natuurlijke bodem werd op een diepte van 1,90 m bereikt. Er werden nergens resten van een aardenwal of gracht waargenomen. De meeste sporen konden geïnterpreteerd worden als uitbraaksporen van de stadsmuur. Op het einde van de 18de eeuw is de muur zeer grondig afgebroken en werden zelfs de funderingen uitgegraven voor recuperatiemateriaal. Wanneer men de gegevens van dit onderzoek extrapoleert , kan het tracé van de stadsomwalling gereconstrueerd worden(**CAI161570**) (fig. 1.50).

Binnen de contouren van de vroegere stadsomwalling zijn verder meerdere CAI-polygonen opgenomen die voornamelijk verwijzen naar het middeleeuws verleden van de stad waaronder het Begijnhof (**CAI2307**), het voormalige kapucijnenklooster (**CAI859**) de Tiensepoort (**CAI161572**) en een opgraving aan de Onze-Lieve-Vrouwkerk (**CAI293**). Uit de pre-middeleeuwse periode werd zo goed

[27] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/3874
[28] Smeets 2010: 7-9.

als niets aangetroffen binnen de historische stadskern. Ter hoogte van de Martelarenstraat werden twee gave urnen gevonden uit de Metaaltijden (**CAI3019**). Buiten het middeleeuwse tracé werden nochtans meerdere vondsten gedaan uit zowel het paleo- meso- en neolithicum als de bronstijd en de ijzertijd[29].

De topografische kaart met weergave van polygonen van landschappen en parken, beschermde stads- en dorpsgezichten, landschappen en monumenten volgens de inventarissen van Onroerend Erfgoed (fig. 1.44) toont binnen een straal van 1 km van het projectgebied verschillende culturele/landschappelijke waarden. De historische stadskern omvat de volgende monumenten:

- ID7982014: Onze-Lieve-Vrouwkerk
- ID7982255: Grote Markt: monumentale pomp
- ID7982286: Sint-Rochustoren, deel uitmakend van het stadhuis
- ID7979238: Oud begijnhof
- ID7979283: 's Hertogenmolens (glas- en watermolen)

Zowel de hellingsbossen van Noord Haspengouw (R20065) als de Demervallei (R20064) werden opgenomen in de Landschapsatlas van Onroerend Erfgoed.

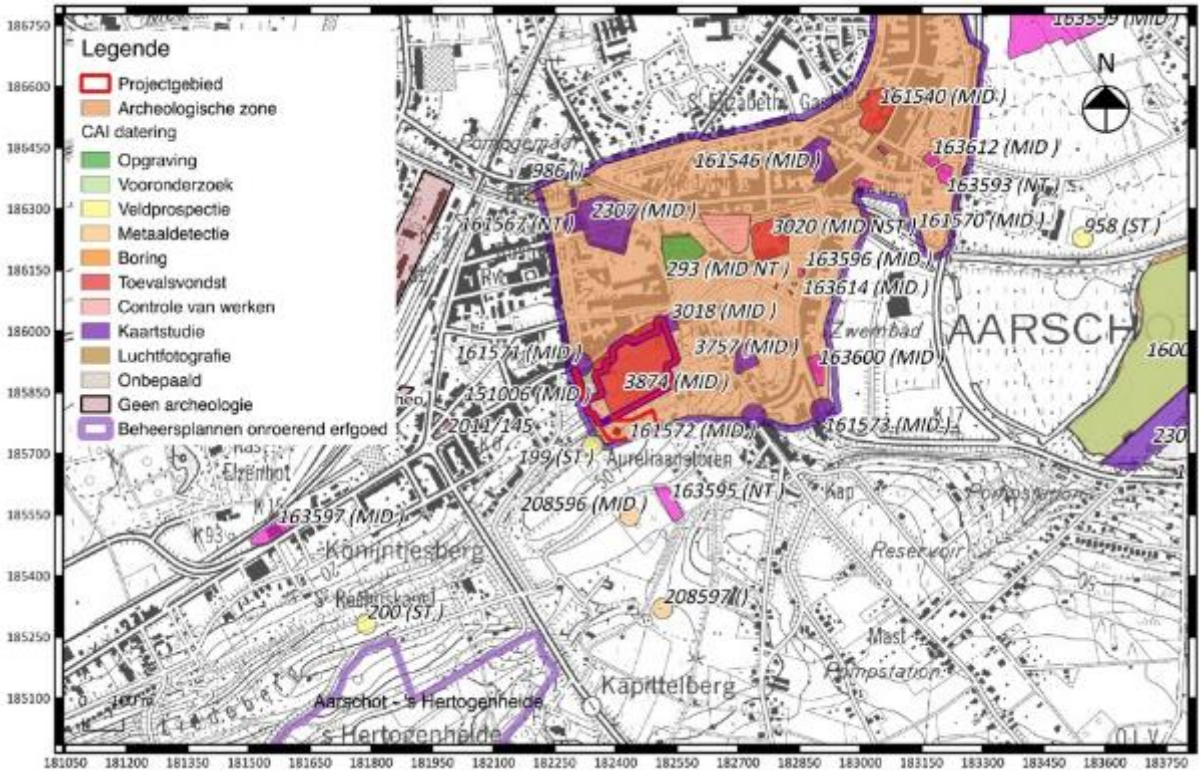

Fig. 1.47: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied[30].

[29] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140036
[30] www.agiv.be

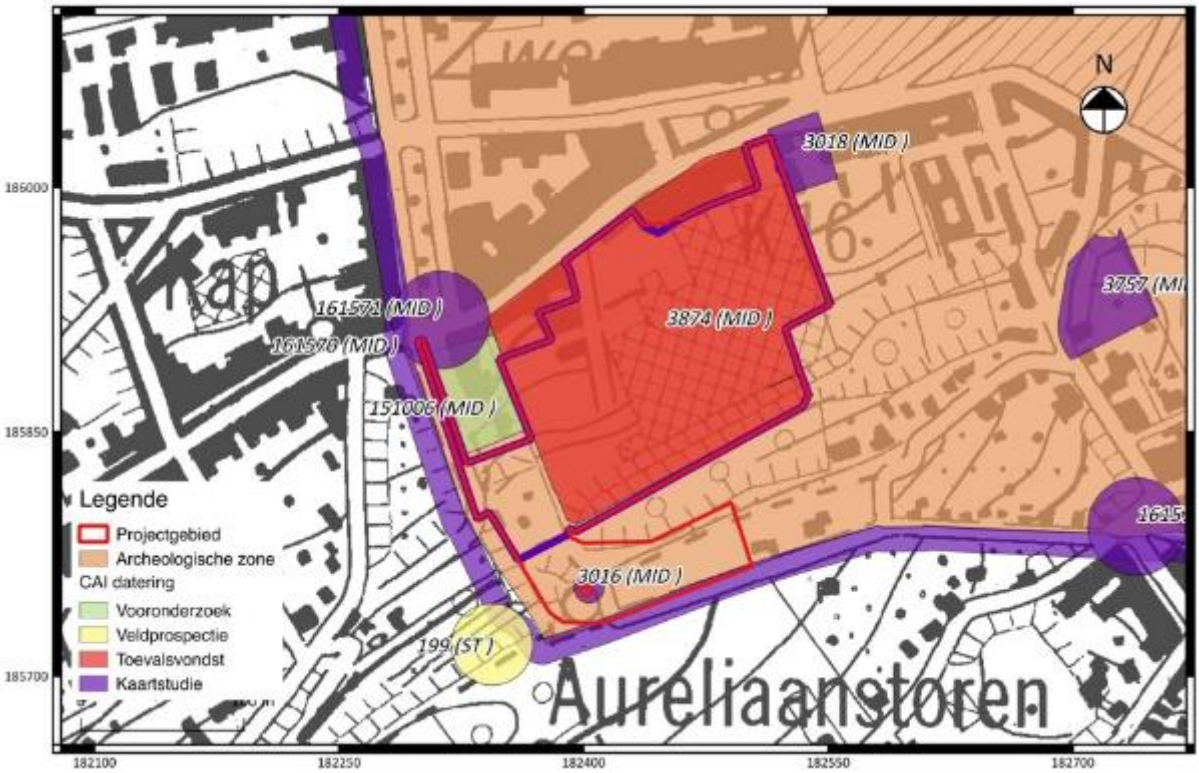

Fig. 1.48: Detailweergave uit de CAI met situering van het projectgebied[31].

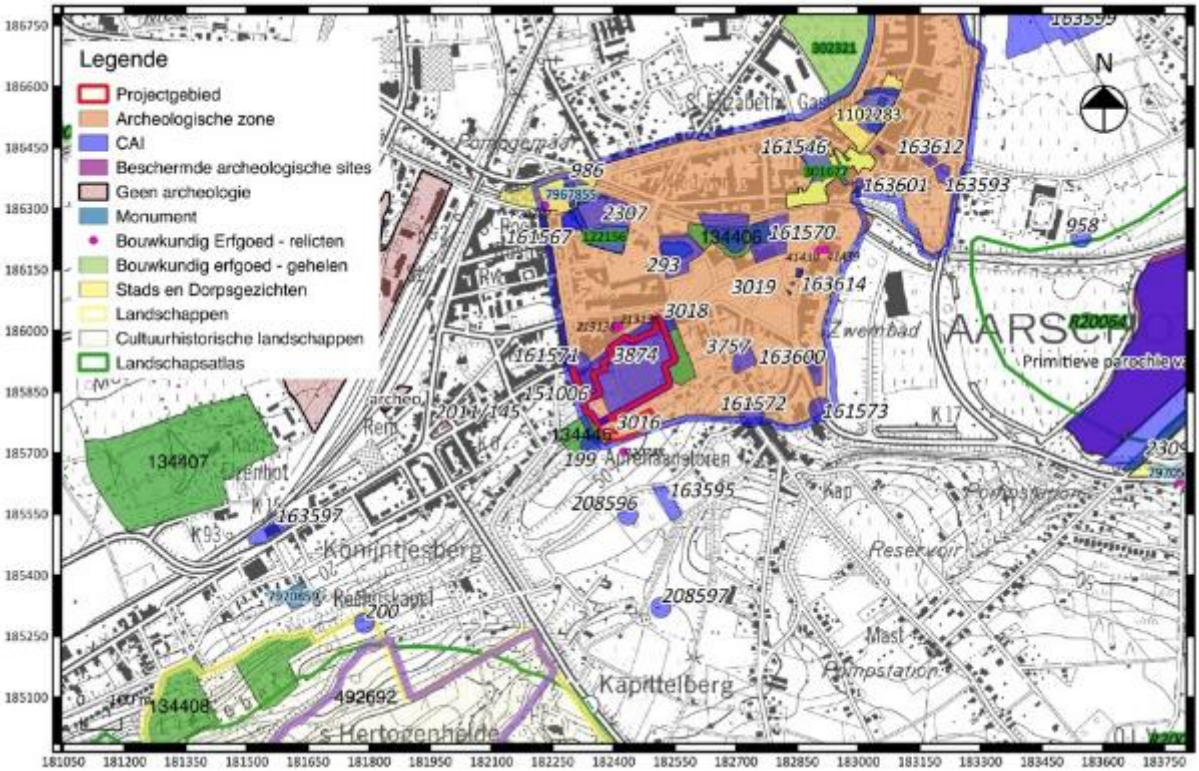

Fig. 1.49: Synthesekaart van culturele waarden met situering van het projectgebied[32].

[31] www.agiv.be

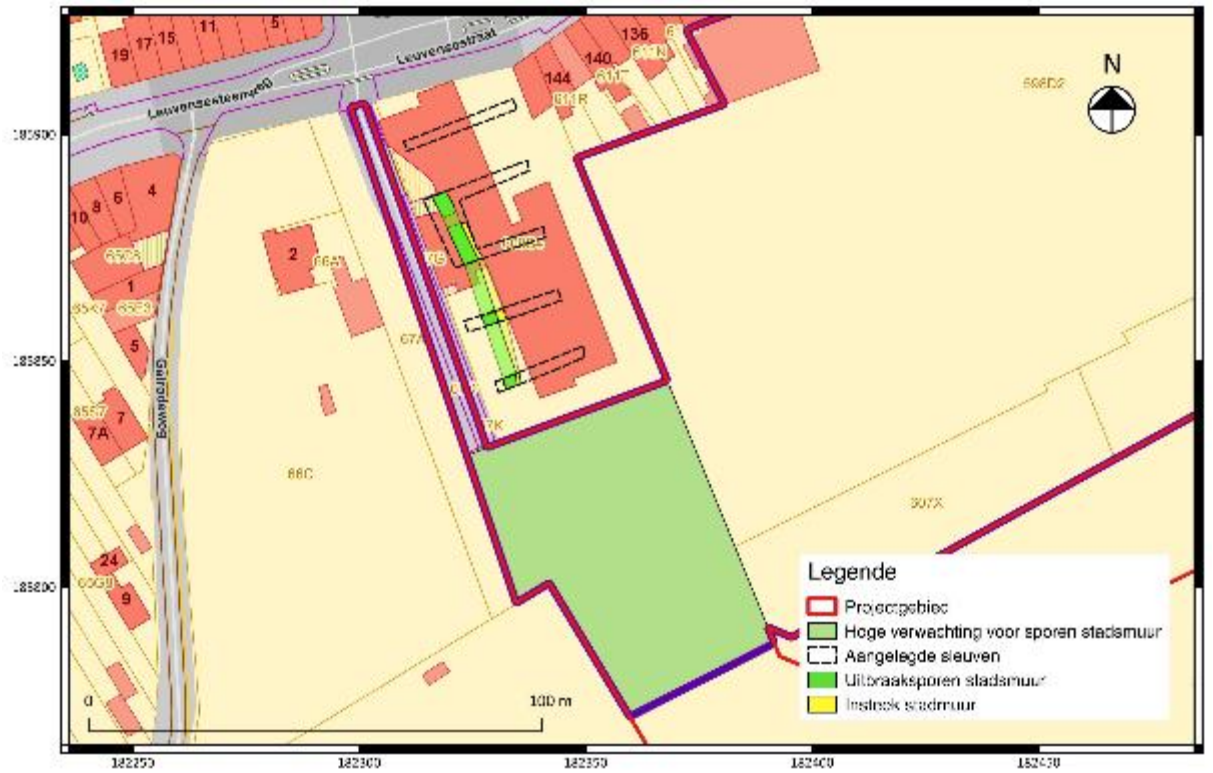

Fig. 1.50: Uitbraakspoor stadsmuur.

1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Op basis van de verzamelde aardkundige en historische gegevens kan worden geconcludeerd dat het onderzoeksterrein zich theoretisch in een zone bevindt met een hoog potentieel voor het aantreffen van archeologisch relevante waarden. Het projectgebied bevindt zich immers binnen de historische stadskern van Aarschot, binnen het vroegere tracé van de middeleeuwse stadsvesten en op de site van het Sint-Niklaasklooster waar voorheen resten van de kloostermuur en de vroegere begraafplaats werden aangetroffen. Ook de laatmiddeleeuwse Aurelianustoren, onderdeel van de oude stadsvesten, is te situeren binnen de contouren van het projectgebied.

Een archeologisch onderzoek aangrenzend aan het projectgebied toonde dat de stadsmuur op deze locatie enkel als uitbraakspoor bewaard was.
Op het terrein van het projectgebied zelf bevond zich vanaf 1963 tot 2010 een wijnbottelarij. Deze werd naderhand afgebroken. Dit heeft onvermijdelijk een impact gehad op de bodem. Bij een werfcontrole in 2010 vermoedt de uitvoerend archeoloog Dirk Pauwels dan ook dat de kloostergebouwen van het voormalige Sint-Niklaasklooster vermoedelijk in de 20ste eeuw zowel boven- als ondergronds zwaar gelegen ten gevolge van de woningbouw aan de Leuvensestraat en de bouw en afbraak van de voormalige wijnbottelarij.

[32] www.agiv.be

Aan de hand van het Digitaal Hoogtemodel en controleboringen werd wel vastgesteld dat het centrale deel van het terrein sterk werd opgehoogd. Hierdoor kan het onderliggend archeologisch erfgoed ter hoogte van deze zone in theorie bewaard zijn gebleven. Door de ondoordringbaarheid van de bodem konden echter geen uitspraken gedaan worden over de exacte diepte van deze ophoging aan de hand van de uitgevoerde controleboringen. Wel kon worden vastgesteld dat op het lager gelegen gedeelte van het terrein, ter hoogte van de Leuvensestraat, tertiaire sedimenten dagzomen. In deze zone werd reeds in de jaren ’60 resten van het vroegere klooster en sporen van de begraafplaats rond de kapel teruggevonden. Mogelijk werden deze aangetroffen bij de bouw van de wijnbottelarij in 1963.
Om het voorkomen van potentieel toch bewaarde resten van deze religieuze instelling uit te sluiten en om een beeld te krijgen van de aard en extensie van de verwachte verstoring op het terrein werd besloten om een landschappelijk bodemonderzoek met landschappelijke profielputten uit te voeren op het terrein.

1.2.5 Synthese

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek werd duidelijk dat er theoretisch archeologisch relevante waarden kunnen verwacht worden die verwijzen naar de vroegere stadsomwalling van Aarschot en het middeleeuws Sint-Niklaasklooster. Het terrein was echter vanaf het einde van de 20ste eeuw tot 2010 bebouwd met een wijnbottelarij. Na de bouw ervan werd deze opnieuw afgebroken wat onvermijdelijk bodemverstoringen heeft veroorzaakt.

De initiatiefnemer plant een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag dat kadert in het grotere stadsvernieuwingsproject “*De Toren*” bedoeld om de relatie tussen de stadskern en het vroegere vestenlandschap en de nog aanwezige Orleanstoren, als “baken” binnen de stad, te herstellen. Het project maakt deel uit van dit masterplan en voorziet een vijftal bouwblokken ten behoeve van meerdere appartementen en commerciële ruimtes en een grote ondergrondse parkeergarage van twee niveaus. Het terrein wordt voor bijna 80 % verstoord voor de aanleg van een ondergrondse parkeergarage van twee verdiepingen waarbij tussen de 1 en 4 m onder het maaiveld wordt gegraven.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt verwacht dat het potentieel interessante projectgebied in de praktijk toch verstoord zal zijn door de 20ste-eeuwse bouw- en sloopwerken. Aan de hand van de uitgevoerde controleboringen kon de aard en de graad van de verwachte verstoring echter niet worden achterhaald. Daarom werd besloten om een landschappelijk bodemonderzoek met landschappelijke profielputten uit te voeren op het terrein.

Hoofdstuk 2 Landschappelijk bodemonderzoek

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017H28

Initiatiatiefnemer: Dyls Construct bvba

Locatie: Leuvensestraat, Aarschot (fig. 2.1)
Bounding box: punt 1: x= 182298, y= 185733
punt 2: x= 182551, y= 186031
Aarschot, Afd. 2, Sectie H, percelen 594M, 606X3, 611X, 598D2, 607Y, 607X, 609P4 en 67G.

Actoren: Vanessa Vander Ginst (assistent-aardkundige)
Maarten Smeets (veldwerkleider)

Fig. 2.1: Kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (©CADGIS).

2.2 Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek

Er werden in totaal 12 landschappelijke profielputten gegraven, verspreid over de volledige huidig toegankelijke zone van het terrein[33]. De zuidelijke en uiterste westelijke zone van het projectgebied (rood en oranje op fig. 2.2) zijn namelijk momenteel niet toegankelijk door de begroeiing met hoge struiken en hoge bomen tegen de steile helling aan. Een vergelijking met de huidige niet-toegankelijke zone en de inplanting van de voormalige wijnbottelarij toont dat een deel van de huidig ontoegankelijke zone in het zuiden en westen voorheen eveneens ingenomen werd door de gebouwen van de bottelarij (fig. 2.2 tem 2.4). De uiterste westelijke zone van het projectgebied is momenteel in gebruik als openbaar domein, met een toegangspad naar de Aurelianustoren. Op het toegankelijke deel van het terrein zelf zijn twee lagere, afgegraven zones, aanwezig (fig. 2.5 en blauw omcirkeld op fig. 2.2). De foto's van de graafmachine die een structuur aan het uitgraven is (fig. 1.4 en 1.5), genomen bij de terreininspectie van D. Pauwels in 2010, zijn genomen in de meest noordoostelijke afgegraven zone. Vertrekkend vanaf de Leuvensestraat is een oplopende, geasfalteerde weg (grijs op fig. 2.2) aanwezig met, zo blijkt uit de gealigneerd voorkomende putdeksels, een onderliggende riolering.
De zone waar de landschappelijke profielputten gezet werden, valt samen met de zone waar volgens de historische kaarten de bewoningsconcentratie in het verleden lag , met het Sint-Niklaasklooster.

Slechts in 1 profielput (PR1 op fig. 2.4) op het noordoostelijk deel van het terrein was de bodemopbouw intact bewaard. Profielput 1 ligt tussen de twee vastgestelde afgravingen in op een hoger bewaard deel van het terrein. In deze profielput werd onder een ca. 50 cm dikke laag teelaarde (Ap) een diepe (afval)kuil (S1) aangesneden met in de vulling naast 2 fragmenten dierlijk botmateriaal ook scherven die in de late middeleeuwen (14de-15de eeuw) kunnen gesitueerd worden (fig. 2.6). Het betreft een bodem van vermoedelijk een kruik in steengoed uit Langerwehe, 15 wandscherven en 5 bodemscherven met uitgeknepen standvin in grijs aardewerk, 10 wandscherven in roodbakkend aardewerk en een wandscherfje in steengoed.

In alle overige aangelegde profielputten is geen intacte bodemopbouw bewaard, maar bleek dat de bodem was afgegraven tot op de C-horizont en veelal weer opgehoogd, wellicht om het terrein voorafgaand aan de bouw van de wijnbottelarij te nivelleren. Dit komt overeen met de weergave van het terrein op het Digitaal Hoogtemodel waar kan worden vastgesteld dat het centrale deel van het terrein vrij vlak is en opgehoogd. De afbraak van de wijnbottelarij zorgde voor bijkomende verstoringen in de bodem op het terrein. De ondergrens van de ophoging en de C-horizont is steeds zeer scherp. In de meeste profielputten dagzoomt het tertiair, wellicht de Formatie van Diest, namelijk groen tot bruin heterogeen, glauconietrijk zand met meerdere grindlagen, micarijke en kleirijke horizonten en een schuine gelaagdheid en het voorkomen van (ijzer) zandsteenbanken.
In de aangelegde profielput 7, net ten zuidoosten van de wel bewaarde profielput 1 en eveneens gelegen tussen de twee afgegraven zones die nu nog zichtbaar zijn op het terrein, bleek de bodem vergraven te zijn tot op ca. 2,20 m onder het maaiveld (fig. 2.7). Het betreft zeer scherp afgelijnde putten/vergravingen met een ondergrens die dadelijk op de C-horizont rust.

[33] Voor een gedetailleerde profielbeschrijving wordt verwezen naar Bijlage 1

De zone ten noorden van de putten 1 en 7 is afgegraven. Dit werd trouwens ook vastgesteld door Dirk Pauwels die de afbraakwerken in deze NW-hoek van het terrein kon documenteren (zie afbeeldingen 1.4 en 1.5).
In de profielputten 12 en 4 is een antropogeen opgehoogd leempakket aanwezig op de tertiaire ondergrond (fig. 2.8 en 2.9). In profielput 12 werd een bakstenen structuur (S2) aangesneden. Het is een hoek van een structuur opgemetseld met bakstenen en een zeer harde, lichtgrijze kalkmortel. Op basis van dit materiaalgebruik en de positie vrijwel onmiddellijk onder een laagje teelaarde, wordt de structuur als recent beschouwd.
In de profielputten 5, 10, 6 rust een zeer dunne laag teelaarde (Ap) onmiddellijk op de C-Horizont, die van tertiaire oorsprong is (fig. 2.10 tem 2.12).
De profielputten 2 en 3 zijn aangelegd op het meest zuidelijk mogelijke (toegankelijke) deel van het terrein. Meer naar het zuiden toe liep de helling steil omhoog en bleek deze begroeid met hoge bomen (fig. 2.13). In beide putten is een vrij dik ophogingspakket aanwezig dat rechtstreeks op de tertiaire ondergrond rust (fig. 2.14 en 2.15). In profielput 3 werd een cementtegel aangetroffen in de ophogingslaag. Andermaal is de aflijning tussen beide lagen zeer scherp. De bodemopbouw in de profielputten 8 en 9 (fig. 2.16 en 2.17) , iets meer naar het noorden toe, is gelijkaardig aan deze in de putten 2 en 3.
Profielput 11 (fig. 2.18) is het meest naar het zuidwesten toe aangelegd. Ook in deze put werd een dik ophogingspakket geregistreerd dat rechtstreeks op de C-horizont (tertiair) lag. Meer naar het westen toe loopt de scheidingsmuur van de aanpalende nieuwbouw en ten zuiden liep eveneens de steile helling met hoge bomen. Ten zuiden van de nieuwbouw ligt een steil pad door een openbaar toegankelijke beboste zone richting Aurelianustoren. De zone van de nieuwbouw zelf is volledig geëgaliseerd en afgegraven in de helling (fig. 2.19 t.e.m. 2.25).

Zoals eerder vermeld, kan aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek uit 2010 (2010/160) en de in aanzet bewaarde stadsomwallingsmuur aan de Aurelianustoren zelf het tracé van de stadsomwalling worden vastgelegd (fig. 1.50). Dit tracé loopt door een zone in het westen van het projectgebied waar de initiatiefnemer bouwwerken plant.
Verder reiken de geplande werkzaamheden van de initiatiefnemer tot op ca. 18m van de in opstand bewaarde kloostermuur in het zuiden van het terrein. Deze kloostermuur valt hier samen met de huidige perceelsgrens die het zuiden van de percelen 607x en 607y vormt en is naast de zuidelijke tevens de oostelijke en gedeeltelijk westelijke begrenzing van de werken waarvoor thans een vergunning wordt aangevraagd. Ook in het oosten van het terrein komt de nieuwbouw dicht bij de (voormalige) kloostermuur. Door de huidige overwoekering in deze zone is het niet duidelijk of de kloostermuur hier nog bewaard gebleven is of niet. In het westen zullen de resten van de kloostermuur, net als de hier mogelijk nog aanwezige resten van de stadsmuur gedeeltelijk verwijderd worden bij de bouwwerken van de initiatiefnemer.

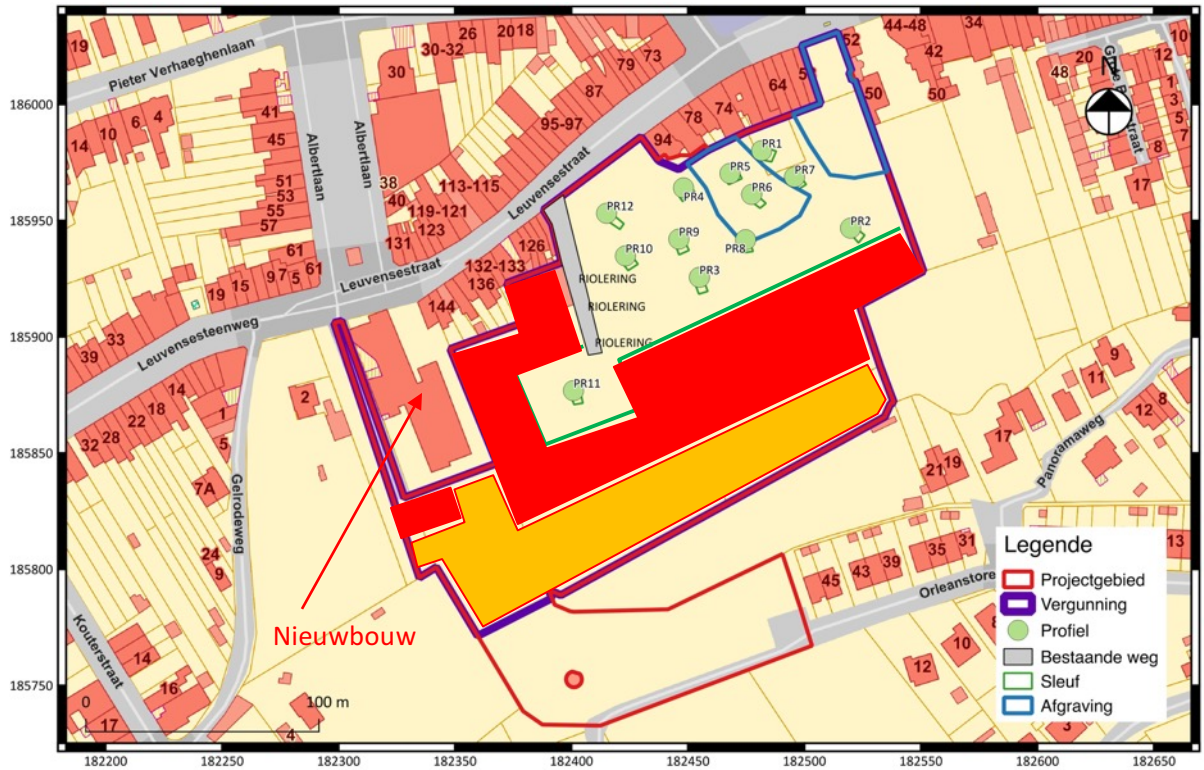

Fig. 2.2: Plan met locatie profielputten (groen), de huidige niet-toegankelijke zone die voorheen door de wijnbottelarij ingenomen werd (rood).

Fig. 2.3: Luchtfoto 2000 met weergave projectgebied en voormalige wijnbottelarij op het terrein.

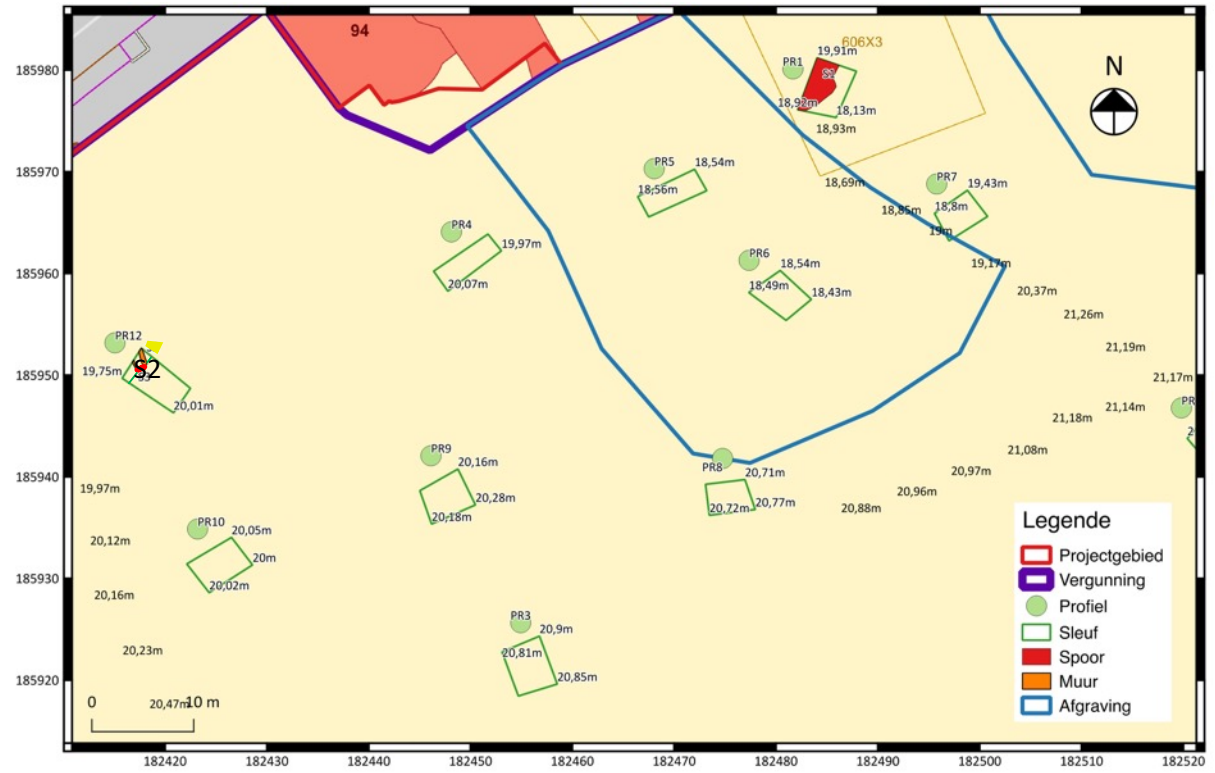

Fig. 2.4: Plan met locatie profielputten: detail.

Fig. 2.5: De afgegraven zones in de noordoosthoek van het terrein (ten NO van profielput 8).

Fig. 2.6:Profiel 1 met spoor 1.

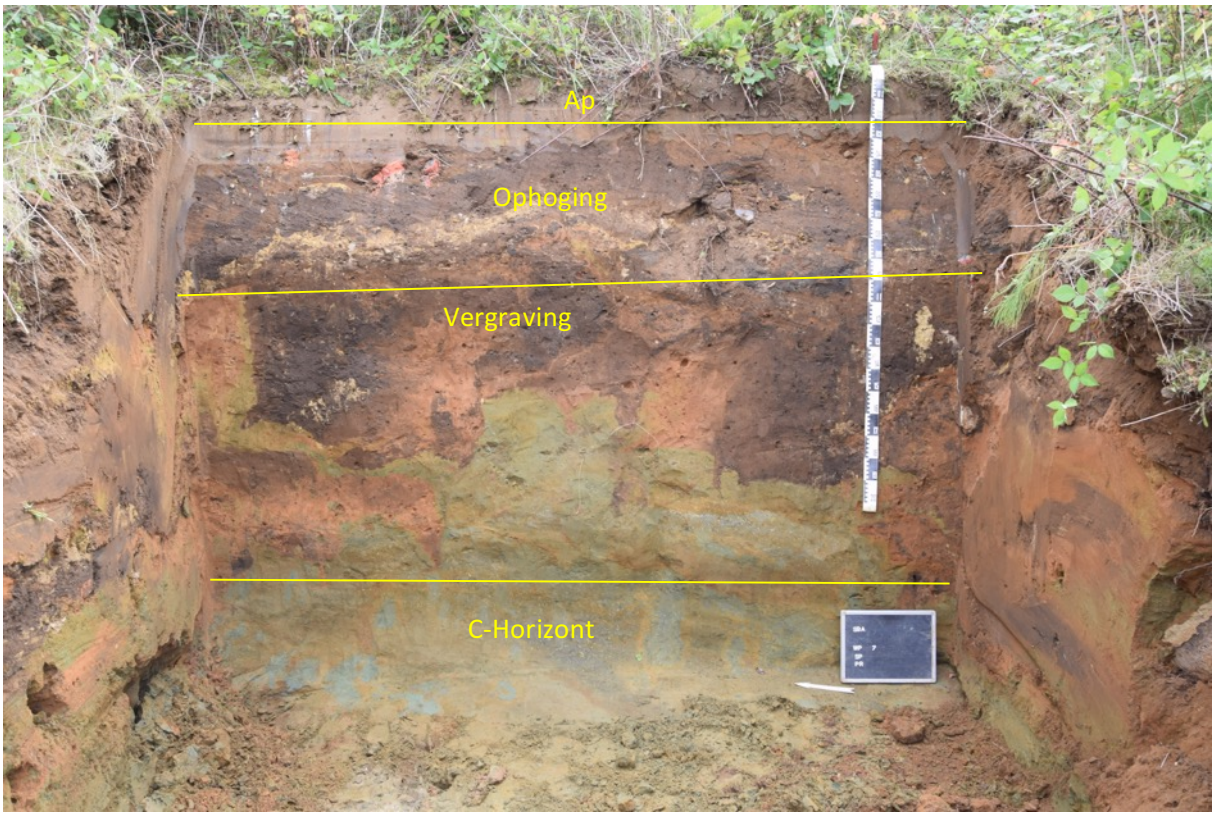

Fig. 2.7: Profiel 7.

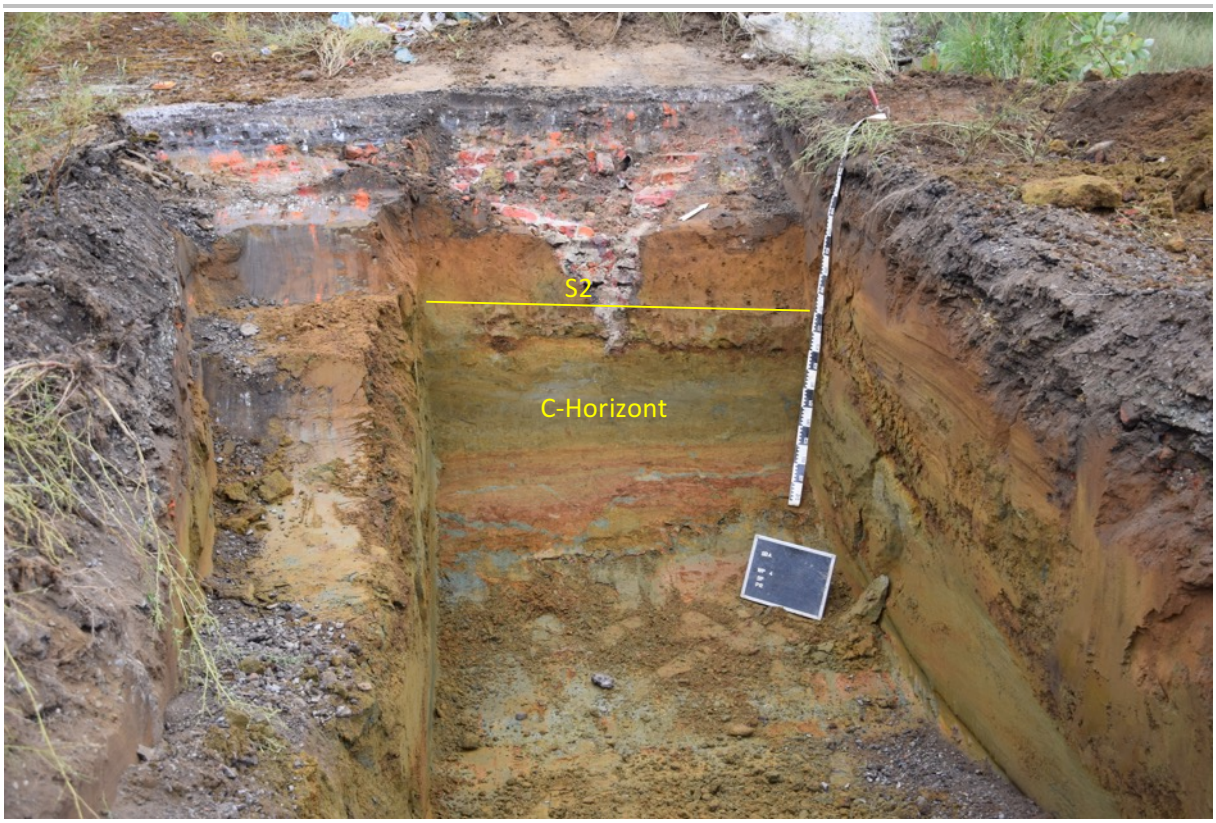

Fig. 2.8: Profiel 12 met spoor 2.

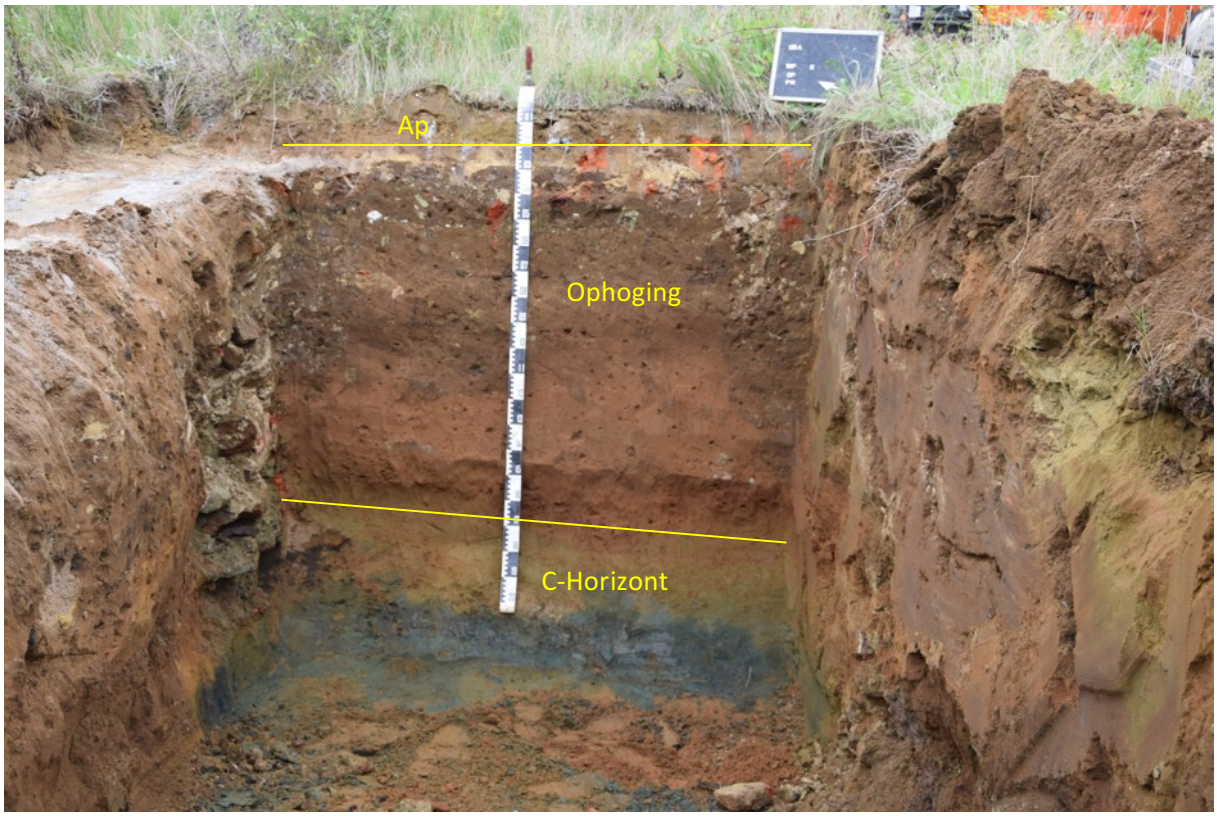

Fig. 2.9: Profiel 4

Fig. 2.10: Profiel 5

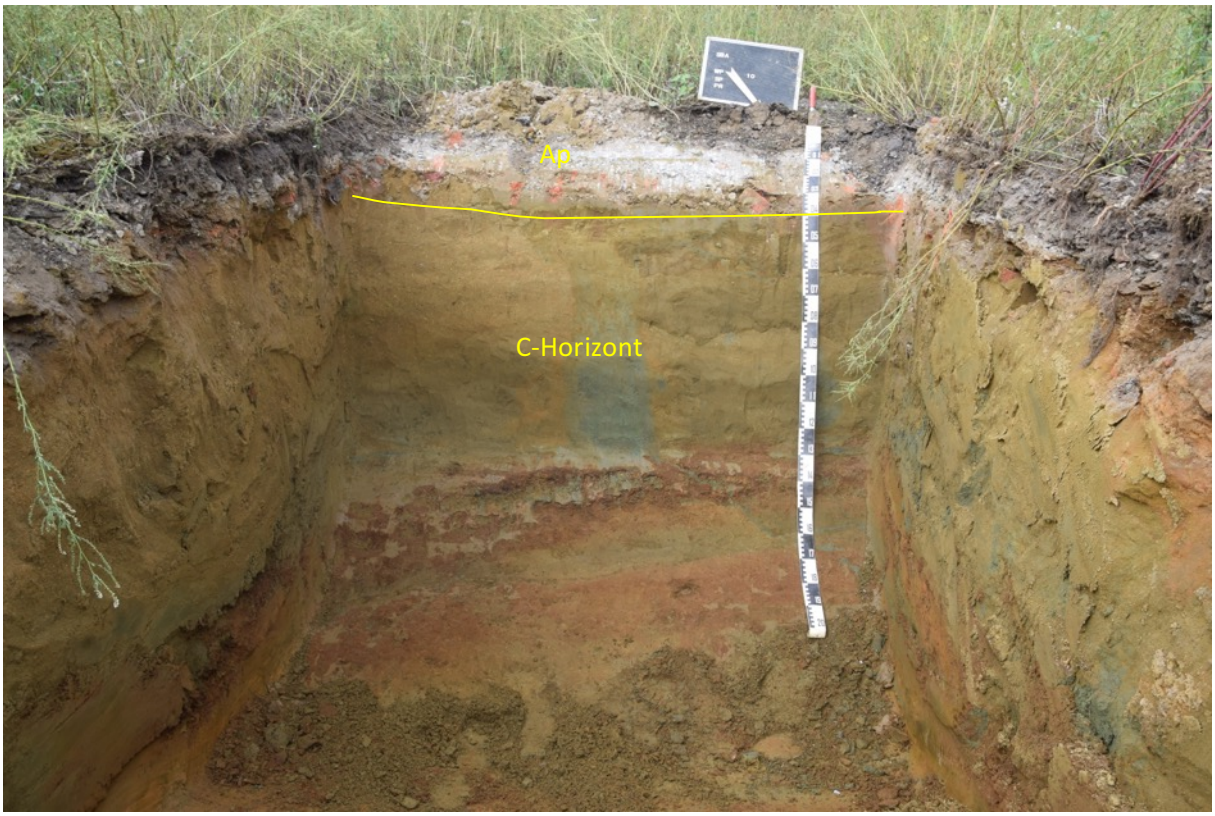

Fig. 2.11: Profiel 10

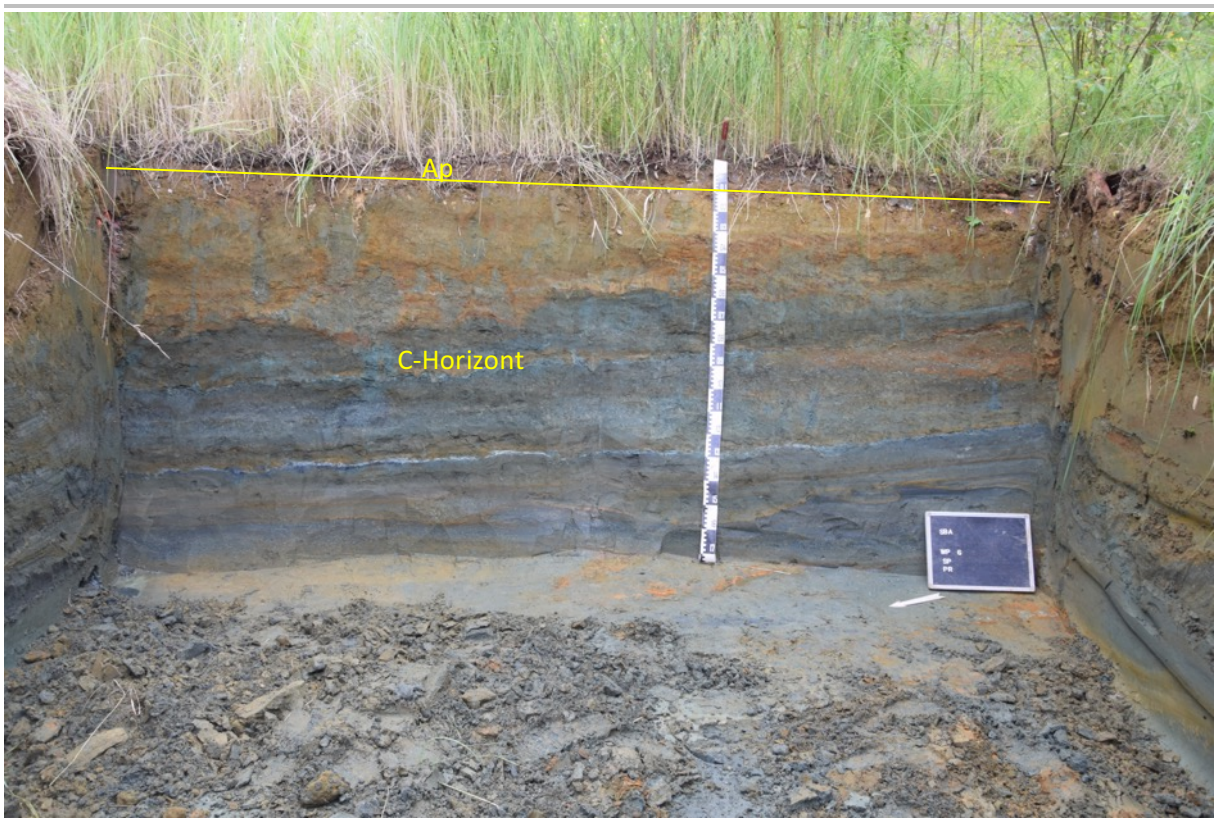

Fig. 2.12: Profiel 6

Fig. 2.13: Locatie van profielput 2, ter hoogte van de kraan.

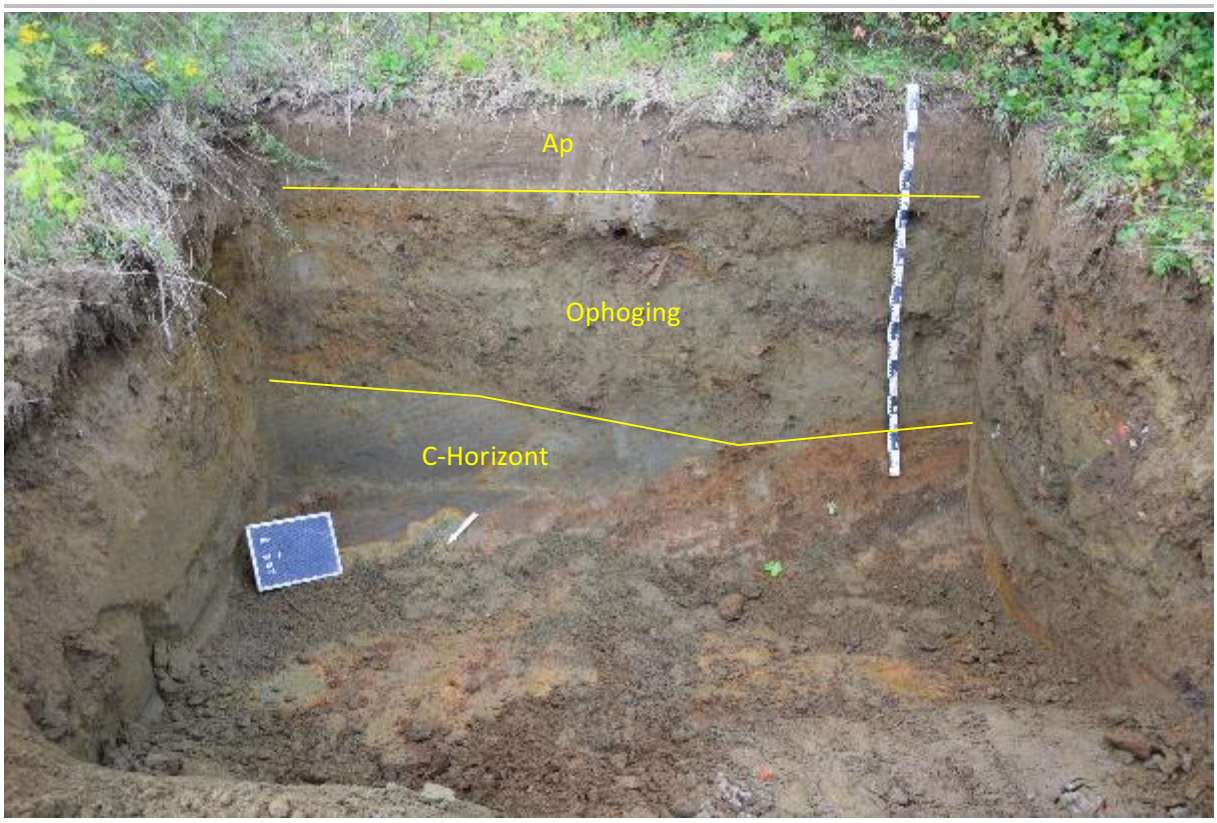

Fig. 2.14: Profiel 3 met een cementtegel in de vulling.

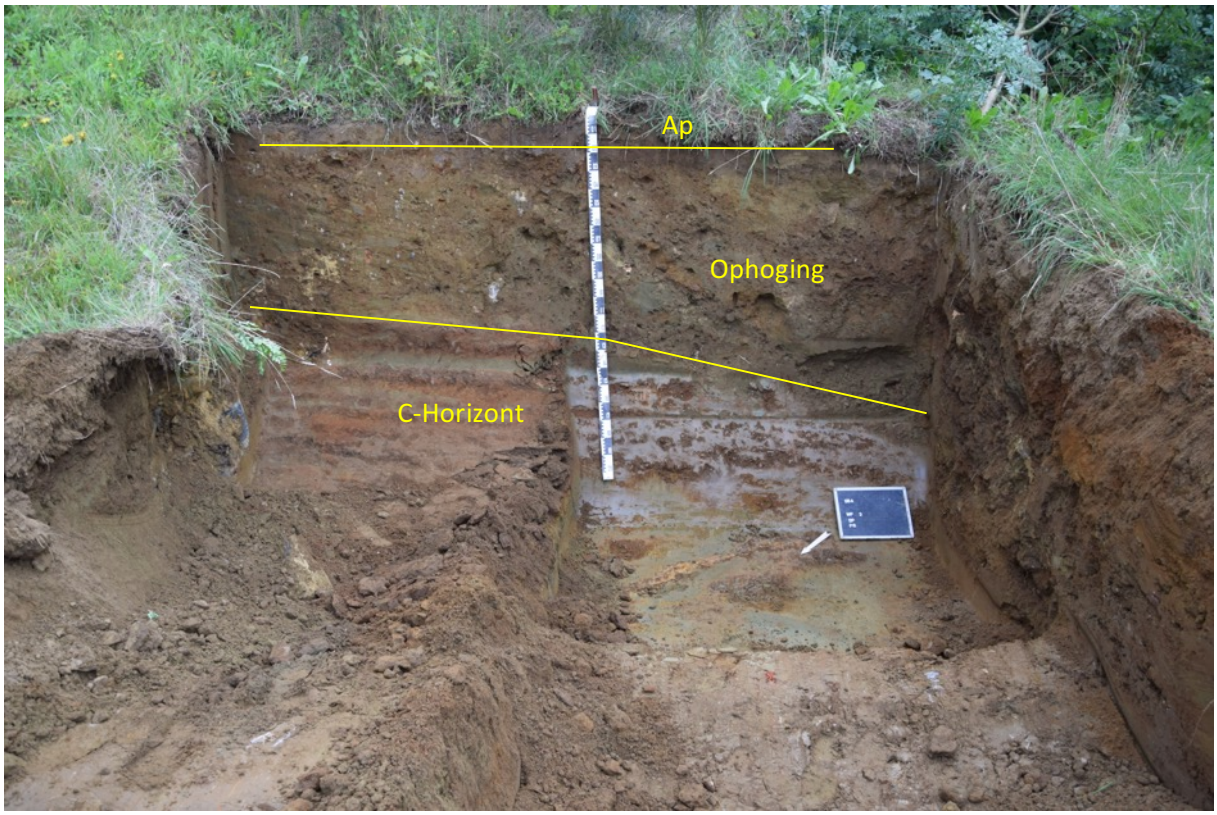

Fig. 2.15: Profiel 2

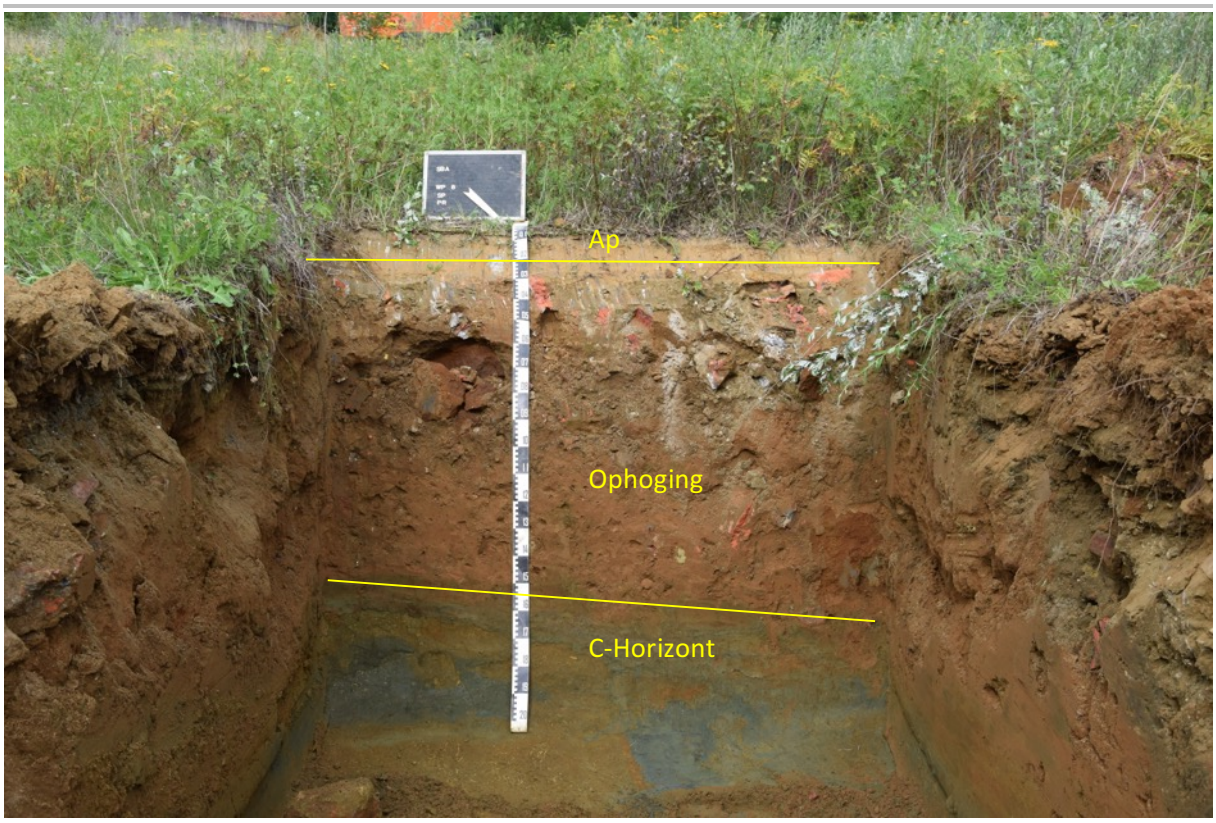

Fig. 2.16: Profiel 8

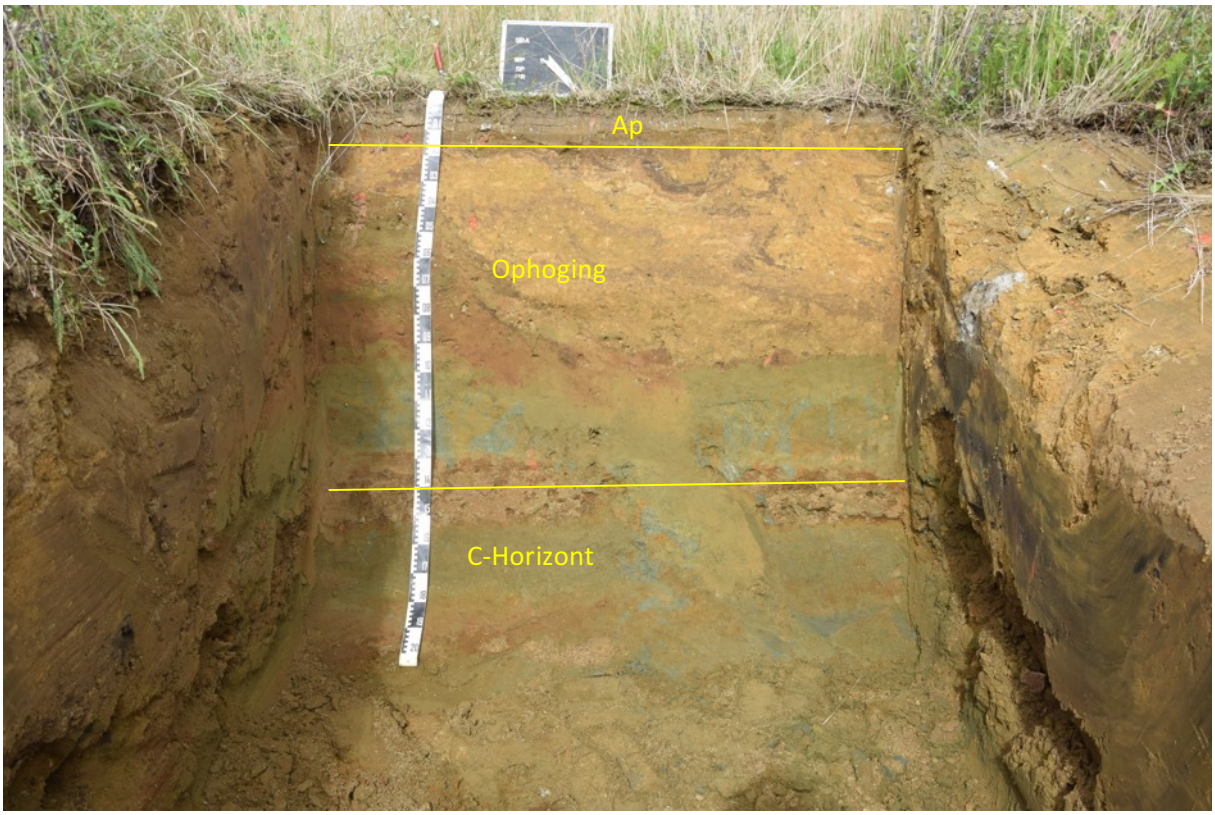

Fig. 2.17: Profiel 9

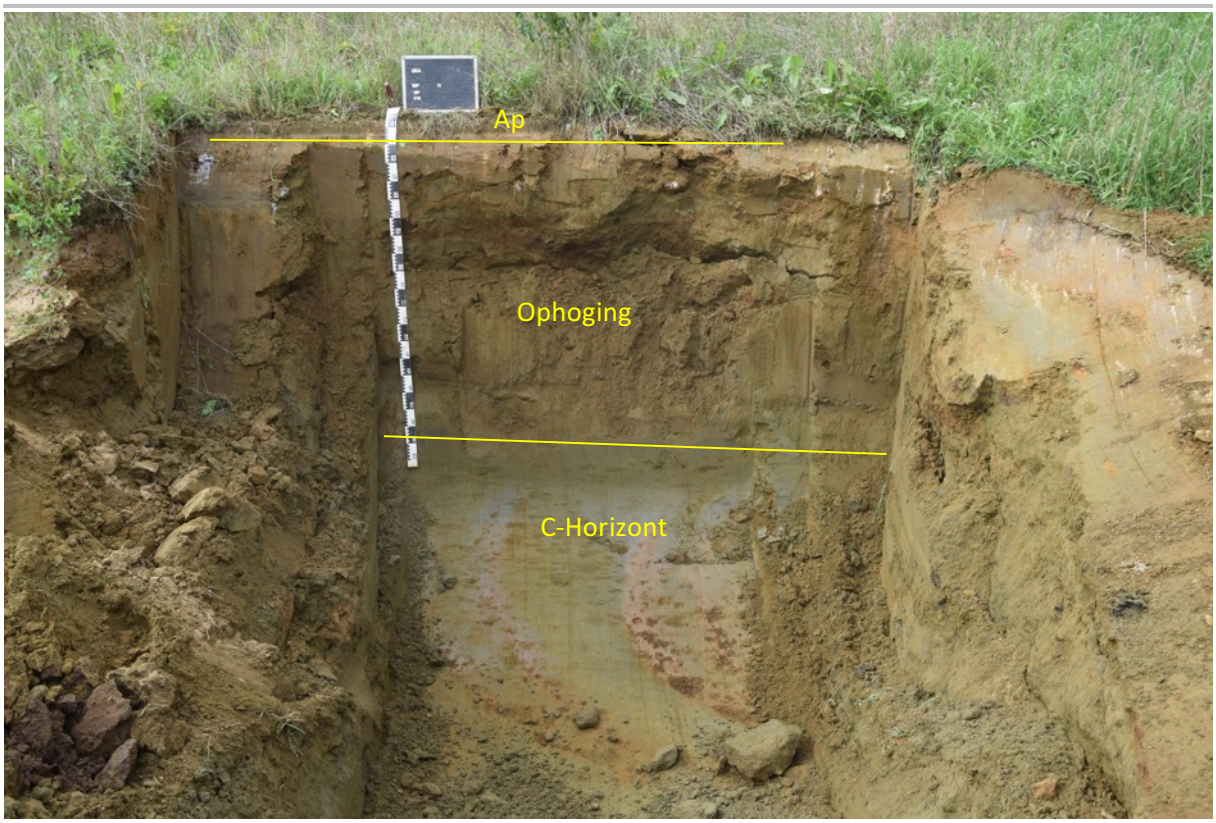

Fig. 2.18: Profiel 11

Fig. 2.19: Scheidingsmuur nieuwbouw en projectgebied.

Fig. 2.20: Scheidingsmuur nieuwbouw en projectgebied.

Fig. 2.21: Afgegraven zone ten zuiden van de nieuwbouw.

Fig. 2.22: Helling tussen de nieuwbouw en de Aurelianustoren, zone van de stadsomwalling.

Fig. 2.23: Helling tussen de nieuwbouw en de Aurelianustoren, zone van de stadsomwalling.

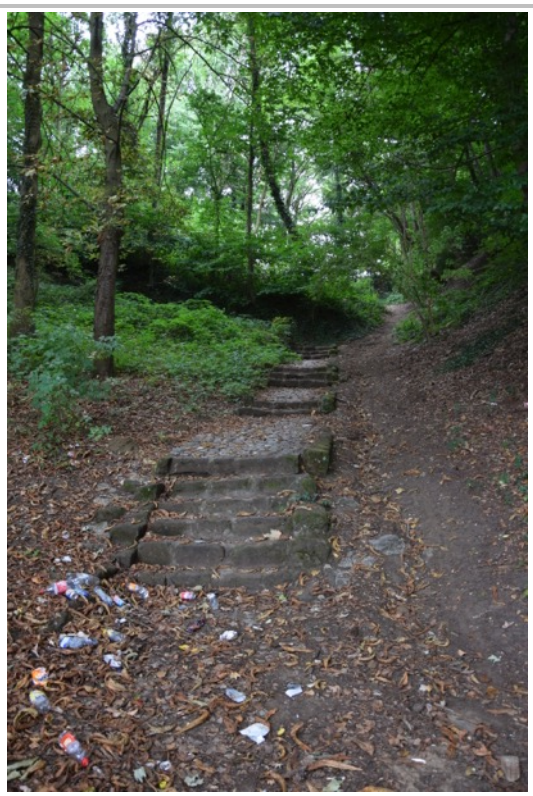

Fig. 2.24: Helling tussen de nieuwbouw en de Aurelianustoren, zone van de stadsomwalling.

Fig. 2.25: Aurelianustoren met bewaarde aanzet stadsmuur.

2.3 Synthese

Bij een visualisatie van de gegevens uit de profielputten op een verstoringskaartje, waarbij de hoogste bewaarde bodemeenheid onder de Ap-horizont wordt gevisualiseerd, blijkt dat in drie zones de C-horizont dadelijk onder de teelaarde werd aangetroffen (roos op fig. 2.26) en dat er dus een heel deel van de natuurlijke bodemopbouw werd weggegraven. In één zone van ca. 300 m2, namelijk rond profiel 1, werd wel de natuurlijke bodemopbouw aangetroffen (donkergroen op fig. 2.26). Deze zone ligt ingeklemd tussen de twee zones waar de bodem werd weggegraven (roos op fig. 2.26), de bewoning ten noorden van en buiten het projectgebied en een eveneens afgegraven en weer opgehoogde zone ten zuiden ervan. Voor de overige delen van het terrein werd de C-horizont aangetroffen onder een antropogeen ophogingspakket (lichtgroen op fig. 2.26). Dit betekent dat deze zones werden afgegraven en nadien weer aangehoogd.

Fig. 2.26: Verstoringskaartje van het onderzochte terrein met de huidige niet-toegankelijke zone die voorheen door de wijnbottelarij ingenomen werd (rood) en een eveneens beboste zone (oranje).

Bibliografie

BAEYENS L. 1976: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Aarschot (75W)*, Gent.

KEMPENEERS P. 2009: *Aarschot. Plaatsnamen en hun geschiedenis*, Tienen.

OP DE BEECK E. 1982: *Aarschot, evolutie van een stadsbeeld. Een straten- en platenboek*, Averbode.

SMEETS M. 2010: *Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensesteenweg te Aarschot*, Archeo-rapport 36.

PAUWELS D. 2010: *Rapportage vondstmelding te Aarschot-Leuvensestraat 94 (prov. Vlaams-Brabant)*, onuitgegeven rapport.

Websites (geraadpleegd op 20-06-2017)

https://cai.onroerenderfgoed.be

https://geo.onroerenderfgoed.be

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

www.kbr.be

https://www.google.be/maps

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140036

Https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120439